

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ**

До захисту допустити:
Зав. кафедри
«_» ____ 20__р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
**«Перекладацькі трансформації у сіквелі Дж. Мартіна «Game of Thrones»
(на матеріалі англійської, німецької та української мов)»**

Студентки факультету грецької
філології та перекладу
спеціальності «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Філологія. Переклад (англійська)»
освітнього ступеня «Магістр»
Перепелиці Анастасії Дмитрівни
Науковий керівник:
Смирнова Марія Сергіївна,
к. філол. наук, доцент, завідувач
кафедри теорії та практики перекладу
Рецензент:
Лазаренко Лариса Миколаївна
к. пед. наук, доцент, завідувач кафедри
іноземних мов ДВНЗ «Приазовський
державний технічний університет»

Кваліфікаційна робота
Захищена з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 20__р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ	7
1.1. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу	7
1.2. Класифікація та типи перекладацьких трансформацій	111
1.2.1. Лексичні трансформації.....	144
1.2.2. Граматичні трансформації.....	24
1.2.3. Лексико-граматичні трансформації.....	322
1.3. Особливості перекладу художнього тексту	366
Висновки до розділу 1.....	433
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА МАТЕРІАЛІ СІКВЕЛУ РОМАНУ ДЖ. Р.Р. МАРТІНА «GAME OF THRONES»	455
2.1. Аналіз використання лексичних перекладацьких трансформацій у сіквелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones».....	45
2.2. Аналіз використання граматичних перекладацьких трансформацій у сіквелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones»	60
2.3. Аналіз використання лексико-граматичних перекладацьких трансформацій у сіквелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones»	80
Висновки до розділу 2.....	89
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	922
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	966
ДОДАТКИ	1044

ВСТУП

Роботу присвячено аналізу використання перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської, німецької та української мов).

Переклад в якості особливого виду мовної діяльності представляє собою складне та багатогранне явище. Специфічна особливість перекладу, яка виділяє його серед інших видів мовного посередництва, полягає в тому, що переклад являє собою повноцінну заміну оригіналу. Абсолютна ідентичність перекладу до оригіналу неможлива, що, однак, не перешкоджає встановленню контакту і досягненню взаєморозуміння в процесі міжмовної комунікації. Звідси випливає таке поняття як «еквівалентність», під яким мається на увазі максимальна ідентичність всіх рівнів змісту текстів оригіналу і перекладу. З поняттям «еквівалентний переклад» тісно пов'язане поняття «адекватний переклад», під яким прийнято розуміти переклад, в якому максимально точно передається значення оригіналу та яке відповідає мовним нормам мови, на який перекладається текст. Для виконання цих вимог недостатньо просто передати всі мовні форми оригіналу аналогами з мови перекладу, оскільки найчастіше таких повних аналогів взагалі не існує. На шляху досягнення адекватності перекладу ефективним є застосування спеціальних перекладацьких прийомів, об'єднаних поняттям перекладацькі трансформації, за допомогою яких досягається точність передачі всієї інформації, що міститься в тексті оригіналу [46, с. 79].

Перекладацькі трансформації досліджувалися багатьма лінгвістами та фахівцями з теорії і практики перекладу, такими як Нефедова П.А. (2012) [33], Нечаєва І.В. (2011) [34], Павлова А.В. (2012) [35], Раренко М.Б. (2010) [39], Сидорук Г.І. (2011) [48]. Тому в першу чергу ми маємо узагальнити наявну інформацію про перекладацькі трансформації і виявити ступінь дослідженості цього явища в сучасному перекладознавстві.

Всеосяжне дослідження перекладацьких трансформацій як способу досягнення адекватності перекладу, визначення принципів їх застосування та їх класифікація є одними з найважливіших завдань сучасного перекладознавства. Цим обумовлена **актуальність** теми нашої роботи.

Перекладацькі трансформації охоплюють багато аспектів мови. Особливі труднощі завжди представляв художній переклад з огляду на образність вихідного тексту і наявності в ньому авторського стилю і проблеми його передачі.

У межах нашого дослідження ми також звертаємося до твору жанру фентезі, що є одним з найпопулярніших жанрів у сучасному світі, де не пояснене і нереальне переносить читача в минуле, що дозволяє глибше зрозуміти ідейний задум автора і мати повне уявлення про зображувані події, які, у свою чергу, мають містичне походження.

Теоретико-методологічною основою даного дослідження є праці В.Н. Комісарова [20], Л.К. Латишева [22] та Л.С. Бархударова [4].

Об'єктом роботи виступають перекладацькі трансформації, а **предметом** є особливості передачі перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської, німецької та української мов)

Мета дослідження полягає у вивченні перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської, німецької та української мов).

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання**:

1. визначити поняття перекладацьких трансформацій;
2. надати класифікацію перекладацьких трансформацій;
3. дослідити особливості перекладу художнього тексту у жанрі фентезі;
4. виділити види лексичних трансформацій;
5. розглянути види граматичних трансформацій;

б. вивчити види лексико-граматичних трансформацій.

Матеріалом дослідження слугує роман Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones» [87], творчість якого є найбільш репрезентативною для осмислення жанру фентезі та для аналізу перекладацьких трансформацій. Загальний обсяг вибірки склав 1000 одиниць. За український переклад роману було взято роман «Чвара королів» перекладача В.Л. Бродового [79]; за німецький переклад роману було взято роман «Der Thron der Sieben Königreiche» перекладача А. Хелвега [88].

У ході вирішення поставлених завдань магістерської роботи були використані наступні **методи** дослідження: аналіз, синтез, опис та метод суцільної вибірки.

Наукова новизна дослідження виявляється в тому, що в ньому вперше проаналізовано використання перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Р.Р. Мартіна на матеріалі англійської, німецької та української мов.

Теоретична значущість дослідження даної роботи полягає в тому, що на конкретному мовному матеріалі можна проаналізувати перекладацькі трансформації і конкретизувати їх вживання в англійському жанрі фентезі та у художній літературі загалом.

Практична значущість дослідження цієї роботи полягає в тому, що отримані результати використовуються при розробці спецкурсів з лексикології, когнітивної лексикології та теорії перекладу, на практичних заняттях з практики перекладу англійської мови, при написанні реферативних, курсових та кваліфікаційних робіт.

Робота виконана у рамках комплексної теми кафедри теорії та практики перекладу МДУ «Мовні одиниці різних рівнів сучасних германських, романських, слов'янських та новогрецької мов: когнітивний, комунікативний і порівняльний аспекти» (шифр теми: 0108U0084224 строк виконання: 2017-2020 рр.; науковий керівник – к. філол. н., доцент Шепітько С. В.).

Апробацію роботи здійснено на Декаді студентської науки з доповідями у секції «Актуальні питання жанрово-стилістичного, когнітивно-прагматичного та перекладацького аналізу одиниць мови та мовлення» [2020, МДУ].

Основні результати дослідження відображено в **публікаціях** тез доповідей у збірниках Декади студентської науки (2020, МДУ), у збірниках матеріалів засідання круглого столу «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» (2019, 2020, МДУ), у збірнику IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» (2020, МДУ) та статті у науковому журналі (Категорія "Б") «Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації» Том 31 (70) № 4, 2020.

Структура роботи. У вступі магістерської роботи обґрунтовано актуальність роботи, її теоретико-методологічну основу, об'єкт та предмет, мету дослідження, визначено завдання, які необхідно виконати для її досягнення та теоретичну та практичну значущість даної роботи. У першому розділі висвітлено поняття перекладацьких трансформацій як способу досягнення адекватності перекладу, класифікацію та типи перекладацьких трансформацій, до яких входять лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації, та особливості перекладу художнього тексту. У другому розділі проаналізовано використання лексичних, граматичних та лексико-граматичних трансформацій у сівелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones». У висновках висвітлено результати вивчення теоретичного матеріалу та аналізу практичного матеріалу. Список використаних джерел складається з 73 теоретичних, 5 довідкових та 14 ілюстративних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи – 105 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

1.1. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу

Головною метою перекладу є досягнення адекватності. При досягненні адекватності основним завданням перекладача є вмiле використання різноманітних перекладацьких трансформацій для того, щоб при дотриманні відповідних норм мови текст перекладу як можна точніше передавав ту інформацію, яка була укладена в тексті оригіналу [31, с. 78].

Термін *трансформація* використовується в багатьох галузях мовознавства. На думку В.Н. Немченко, під «трансформацією» розуміється формування похідних слів омонімічним шляхом, тобто утворення слів лексико-семантичним і морфолого-синтаксичним способами словотворення [32, с. 218].

Словник коротких лінгвістичних термінів під редакцією Н.В. Васильєвої дає трансформаціям наступне визначення: «Трансформація є будь-якою зміною у формальній структурі вихідного або базового речення та в його наповненні, що веде до появи похідного речення, яке є синонімічним до базисного у відношенні, в якому обидва вони описують одну і ту ж ситуацію» [74, с. 92].

І.С. Торопцев дає наступне визначення терміну «трансформація»: «Трансформація – це використання готових звукових оболонок в процесі лексичної об'єктивації» [51, с. 59].

Слово «трансформація» в перекладознавстві використовується в метафоричному сенсі, тобто мова йде про міжмовні операції «перевираження» або «перекладування» значення, відношення між вихідними та кінцевими мовними виразами та заміною однієї форми вираження іншою [61, с. 39].

Перетворення, за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі, називаються

перекладацькими або міжмовними трансформаціями. Оскільки перекладацькі трансформації використовуються з мовними одиницями, які мають як план змісту, так і план вираження, вони носять формально-семантичний характер, перетворюючи як форму, так і значення вихідних одиниць [12, с. 92].

Однак термін «перетворення» не розуміють буквально, тому що вихідний текст не «перетворюється» в тому сенсі, що він не змінюється сам по собі. Цей текст залишається незмінним, але в той же час поряд з ним і на його основі створюється інший текст на іншій мові [31, с. 78].

При описі процесу перекладу перекладацькі трансформації як засіб аналізу відносин між одиницями іноземних мов і їх словниковими відповідниками розглядаються не в статичному плані, а в динамічному, як способи перекладу, які перекладач може використовувати при перекладі оригіналу в тих випадках, коли словникова відповідність є відсутньою або не може бути використана за умовами контексту [12, с. 92].

Трансформації є основою більшості прийомів перекладу. Вони полягають в зміні семантичних (семантичні трансформації) або формальних (лексичні або граматичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [28, с. 63].

Я.І. Рецкер визначає *перекладацькі трансформації*, як прийоми логічного мислення, за допомогою яких розкривається значення іншомовного слова, в контексті якого перекладач шукає відповідність, яка не збігається зі словниковою [41, с.38].

А.Д. Швейцер вважає, що перекладацькі трансформації є міжмовними операціями перевираження значення. У цьому визначенні мається на увазі відношення між вихідними кінцевими мовними виразами та про заміну однієї форми вираження іншою у процесі перекладу [60, с. 118].

В.Г. Гак під перекладацькими трансформаціями розуміє «відхід від використання ізоморфних засобів, наявних в обох мовах. Ізоморфними засобами є системні еквіваленти, які характеризуються однаковим денотативним значенням і граматичною однотипністю» [7, с. 69].

В.Н. Комісаров дає наступне визначення: «перекладацькі трансформації є перетвореннями, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу в зазначеному сенсі». Перекладацькі трансформації мають формально-семантичний характер, тому вони перетворюють як свою форму, так і значення вихідних одиниць [20, с. 172].

Основоположним прийнято вважати визначення, яке належить Л.С. Бархударову, оскільки воно найбільш повно і точно відображає сутність це питання даних трансформацій. На його думку, *перекладацькі трансформації* є численними та якісно різноманітними перетвореннями, які використовуються задля досягнення перекладацької еквівалентності в перекладі всупереч розбіжностям у семантичних та формальних системах обох мов» [4, с. 189].

Як ми бачимо з перерахованих вище визначень, термін *перекладацькі трансформації* може трактуватися зовсім по-різному. Важливо зауважити, що основною відмінною рисою перекладацьких трансформацій від будь-яких інших є їх міжмовної характер, а також їх спрямованість на досягнення адекватності перекладу [64, р. 19].

Перекладацькі трансформації являють собою особливий вид міжмовного перефразування, яке має суттєві відмінності від звичайних трансформацій в рамках однієї мови. Якщо говорити про одномовні трансформації, то мова йдеться про фрази, які відрізняються одна від одної лексичним наповненням, граматичною структурою, мають (практично) один і той же зміст і здатні виконувати в даному контексті одну й ту ж саму комунікативну функцію. Порівнюючи тексти мови оригіналу та мови перекладу, ми помічаємо, що деякі частини тексту мови оригіналу

перекладені «слово в слово», а деякі – зі значними відхиленнями від буквальних збігів. Особливої уваги потребують ті частини тексту, де текст мови перекладу своїми мовними засобами абсолютно не схожий на текст мови оригіналу. Відповідно, в мовній свідомості будь-якої мови існують деякі міжмовні відповідності, відхилення від яких сприймаються як перекладацькі або міжмовні трансформації [46, с. 8]

Існує 3 основні причини для використання перекладацьких трансформацій:

1. Розбіжність в системах вихідної мови та мови перекладу, які включають в себе варіанти, коли:

- a) в однієї з мов відсутня категорія, властива іншій мові;
- b) всередині однієї і тієї ж категорії є різне членування;
- c) зіставні лінгвістичні категорії не збігаються цілком за обсягом значення.

2. Розбіжність норм вихідної мови та мови перекладу. З порушенням норм ми зустрічаємося саме в тих випадках, коли значення фрази є зрозумілим, проте викликає деякі уявлення про неправильність мови (нормативні відхилення).

3. Розбіжність узусу (правила ситуативного використання мови; узус відображає мовні звички та традиції конкретного мовного колективу), що діє у середовищі носіїв вихідної мови та мови перекладу [23, с. 189].

Однак на думку А.Ф. Архипова існують 8 мотивів застосування трансформацій, за допомогою яких можна досягти більш високого рівня еквівалентності:

1. Прагнення уникнути порушення норм сполучуваності одиниць в мові перекладу, тобто буквалізму.

2. Прагнення передати найбільшу кількість ідіом у перекладі, тобто використовувати ті вирази та конструкції, які є найбільш уживаними в мові.

3. Необхідність подолання міжмовних відмінностей в оформленні однорідних членів речення.

4. Прагнення уникати незрозумілих для мови перекладу словотворчих моделей.

5. Прагнення уникати неестетичності деяких повторів, громіздкості, нелогічності та неясності вирази.

6. Прагнення до більш компактного варіанту перекладу.

7. Прагнення донести до рецептора важливу фонову інформацію або уникати надлишкової інформації.

8. Прагнення відтворити образність та гру слів, які важко передати [3, с. 86].

Таким чином, застосування перекладацьких трансформацій як прийомів мотивовано тим, що вони забезпечують більший рівень еквівалентності, ніж будь-яка з можливих регулярних відповідностей, та дозволяють уникнути негативних наслідків використання регулярних відповідностей в певних контекстах.

1.2. Класифікація та типи перекладацьких трансформацій

Протягом усього розвитку теорії перекладу вчені формували різні види класифікації перекладацьких трансформацій. У більшості варіантів класифікацій зустрічаються види лексичних та граматичних трансформацій. Виділяють також семантичні, стилістичні, комплексні, синтаксичні та морфологічні трансформації.

Сьогодні існує велика кількість класифікацій перекладацьких трансформацій різних авторів. Розглянемо деякі з них.

За Т. А. Казаковою, залежно від характеру одиниць вихідної мови, перекладацькі трансформації підрозділяються на лексичні та граматичні. Крім того, існують також комплексні лексико-граматичні трансформації, в яких перетворення стосуються одночасно лексичних і граматичних

одиниць оригіналу, або здійснюється перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки.

Основними типами лексичних трансформацій, які застосовуються в процесі перекладу з участю вихідної мови та мови перекладу, включають такі перекладацькі прийоми, як перекладацьке транскрибування, транслітерацію, калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизацію, генералізацію, модуляцію). До найбільш поширених граматичних трансформацій належать синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), об'єднання речень, членування речення, граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення). До комплексних лексико-граматичних трансформацій належать антонімічний переклад, експлікація (описовий переклад) та компенсація [12, с. 92]

Як зауважують С.П. Романова і А.Л. Коралова, більшість перекладацьких трансформацій носять саме комплексний характер: лексичні трансформації тісно пов'язані з граматичними і навпаки. Тому вони виділяють структурні трансформації, до яких відносять заміну частин мови і способи перекладу типових для англійської мови конструкцій: абсолютних, каузативних, атрибутивних, інфінітива. С.П. Романова і А.Л. Коралова до лексико-граматичних трансформацій відносять: генералізацію, смисловий розвиток, цілісне перетворення та антонімічний переклад [44, с. 67].

В.С. Виноградов виділяє такі види лексичних трансформацій: диференціація, генералізація, конкретизація значень, смисловий розвиток, цілісне перетворення, антонімічний переклад і компенсація [5, с. 81].

За В. Н. Комісаровим, до лексичних трансформацій відносяться наступні прийоми: транскрибування, калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція). До найпоширеніших граматичних трансформацій належать: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), об'єднання речень, членування речення, граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення). Під комплексними

лексико-граматичними трансформаціями він розуміє антонімічний переклад, описовий переклад і перекладацьку компенсацію [20, с.172].

Однією з найдетальніших класифікацій є аналіз Л.К. Латишева, який надає класифікацію перекладацьких трансформацій за характером відхилення від міжмовних відповідностей, в якій всі перекладацькі трансформації підрозділяються на: морфологічні – заміна однієї категоріальної форми іншою або декількома категоріальними формами; синтаксичні – зміна синтаксичної функції слів і словосполучень; стилістичні – зміна стилістичного забарвлення відрізка тексту; семантичні – зміна як форми вираження змісту, так і самого змісту, а саме тих ознак, за допомогою яких описана ситуація; та змішані – лексико-семантичні та синтактико-морфологічні. [21, с.131-137]

У класифікації Л.С Бархударова перекладацькі трансформації розрізняються за формальними ознаками: заміни, перестановки, додавання, опущення. При цьому Л.С. Бархударов підкреслює, що така класифікація є значною мірою приблизною й умовною. Замінами називаються як зміни при перекладі слів, членів речення, частин мови та типів синтаксичного зв'язку, так і лексичні заміни (генералізація, конкретизація, антонімічний переклад та компенсація). Під перестановками розуміються зміни розташування мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Під додаванням мається на увазі використання в перекладі додаткових слів, які не мають відповідників в оригіналі. Опущеннями називається опущення тих чи інших слів, словосполучень або речень при перекладі [4, с. 190-231].

За думкою Я.І. Рецкера, хоча кожний приклад перекладу не завжди вдається класифікувати через переплетення категорій, взагалі можна виділити такі різновиди лексичних трансформацій: диференціація значень, генералізація значень, конкретизація значень, смисловий розвиток, цілісне перетворення, антонімічний переклад та компенсація втрат в процесі перекладу [41, с.38]».

Трансформації, приймаючи характер складних комплексних трансформацій, можуть поєднуватися одна з одною. Наприклад, З.Д. Львовська вважає, що між різними типами трансформацій немає так званої «глухої стіни», тому одні й ті ж самі трансформації іноді можуть викликати собою спори, тому що їх можна віднести до різних категорій [26, с. 75].

Таким чином, проаналізувавши класифікації перекладацьких трансформацій різних авторів, ми вирішили, що доцільно буде обрати класифікацію В.Н. Комісарова, тому що вона є найдетальнішою з усіх представлених та охоплює всі аспекти перекладу, а також синтезувати цю класифікацію з нашою, додавши до неї такі види лексичних трансформацій, як змішане транскодування, напівкалькування, наблизений (уподібнюючий) переклад та цілісне перетворення.

1.2.1. Лексичні трансформації

Лексичні перекладацькі трансформації – це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, прагматичних і стилістичних характеристик із врахуванням норм та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексичні трансформації використовують тоді, коли словниковий відповідник того чи іншого слова мови оригіналу не може бути використаний у перекладі з причин невідповідності значення та контексту [15, с. 38].

До лексичних трансформацій відносяться: транскрипція, транслітерація, змішане транскодування, наблизений (уподібнюючий) переклад, калькування, напівкалькування, та лексико-семантичні заміни, тобто конкретизація, генералізація, цілісне перетворення та модуляція, або смисловий розвиток.

Транскрипція (від лат. *transcriptio* – переписування) – передача звучання назви літерами мови перекладу [71, с. 57]; графічний запис

звучання слова [70, с. 6]. При транскрипції зазвичай прагнуть до максимальної фонетичної близькості, з таким розрахунком, щоб назва зазнала мінімальних втрат при перенесенні в іншу мовну середу; звідси виникає основна складність відтворення слів через різницю в фонетиці двох мов. Це письмове відтворення слів і текстів з урахуванням їх вимови засобами певної графічної системи; буває наукова і практична. Наукова застосовується в лінгвістичних дослідженнях мови і може бути двох типів: фонетичної (точна передача звукового складу слів з відображенням місця наголосу та позиційного варіювання) і фонематичної (передача фонемного складу слів без врахування позиційних змін фонем). Фонетична використовується в двомовних словниках; вона дається в квадратних дужках.

Транскрипція деяких слів з англійської мови дуже часто представляє значні труднощі в зв'язку з рядом таких обставин, як то, що історичний розвиток англійської орфографії призвів до її значної розбіжності з вимовою, до безлічі вимовних або невимовних в різних словах букв і буквосполучень; інша складність полягає у відсутності в українській мові ряду фонем, наявних в англійській мові; також слова можуть мати різну вимову в різних країнах, де розмовляють англійською мовою [22, с. 128]:

Прикладами транскрипції є:

Hollywood – Голлівуд, *Saxon Hall* – Сексон-Холл, *Wall Street Journal* – Волл-стріт Джорнел, *Beatles* – Бітлз; *Erich Maria Remarque* – Еріх Марія Ремарк, *Innsbruck* – Інсбрук, *Friedrichstrasse* – Фрідріхштрассе, «*Die Welt*» – «Вельт», «*Der Spiegel*» – «Шнігель».

При транскрипції в мові оригіналу звичні слова та вирази випадають із загального лексичного оточення в мові перекладу та відрізняються своєю чужерідністю [55, с. 112].

Транслітерація (від лат. *trans-* — «через», «по той бік» і *litera* — «літера») – передача літер однієї писемності літерами іншої [69, с. 7]; переклад однієї графічної системи алфавіту в іншу [6, с. 208].

З.Е. Роганова зазначає, що поряд з повною транслітерацією використовується і часткова. При цьому іноземне слово не переноситься цілком в незмінному вигляді в українську мову, транслітерується лише його основна знаменна частина і до неї приєднуються словотвірні суфікси української мови, наприклад: *programmer* – *програміст*, *analyst* – *аналітик*, тощо [43, с. 100].

На думку Л.К. Латишева, не завжди переклад з допомогою транслітерації і подальше введення слова, створеного цим способом, в мовний ужиток є необхідними і виправданими. В українській мові це такі «зайві» запозичення, як: *транспорентний (прозорий)*, *рітейлер (роздрібна торговельна мережа)*, *перманентний (постійний)*, *пролонгувати (продовжити)*, *мас медіа (ЗМІ)*, *репліка (точна копія)* тощо [22, с. 129].

Транслітерація необхідна тоді, коли важливим є дотримання лексичної стислості позначення, яке відповідає його звичності в мові оригіналу, і разом з тим для того, щоб підкреслити специфічність мови або поняття, у якої немає точної відповідності в мові перекладу.

Перевагою транслітерації є її надійність. Транслітеруя слово, що позначає нове, малознайоме, ще недостатньо вивчене явище, перекладач по суті справи передає лише його «оболонку». Змістовна сторона слова розкривається тільки завдяки контексту та перекладач уникає тлумачення нового поняття, а також пов'язаного з цим ризику його невірної інтерпретації.

Приклади подібного запозичення: *шатдаун* (англ. *Shutdown*) – закриття різних державних установ і служб в США, які не можна вважати життєво важливими; *локаут* (англ. *lock out*) – тимчасова зупинка роботи (або істотне скорочення обсягів виробництва) підприємства роботодавцем з припиненням виплати зарплати, з метою чинення тиску на працівників

(аналог страйку, але з боку роботодавця, а не працівників); *блекаут* (англ. *blackout*) – порушення нормального режиму роботи енергетичної системи, пов'язане з пошкодженням обладнання або перервою в електропостачанні споживачів; порушення нормального режиму всієї або значної частини енергетичної системи, пов'язане з пошкодженням обладнання, тимчасовим неприпустимим погіршенням якості електричної енергії або перервою в електропостачанні споживачів; *трейд-ін* (англ. *trade-in*) – покупка, при якій старий товар, що був у вжитку, здається покупцем в рахунок оплати нового, аналогічного товару; *тауншип* (англ. *township*) – адміністративно-територіальна одиниця в деяких штатах, що представляє собою поселення з прилеглими до нього територіями, наділена правами місцевого самоврядування [22, с. 130]. Таким способом в українську мову також ввійшло багато географічних назв: *Rhein – Рейн, Marseilles – Марсель, Лондон – London* [52, с. 157].

Недоліком транслітерації є те, що механічна передача слів нездатна досить точно і повно розкрити зміст нового поняття, яке може або залишитися взагалі незрозумілим для багатьох одержувачів тексту, або бути лише дуже приблизно зрозумілим з контексту. Цей недолік транслітерації компенсується примітками перекладача, поміщається в дужках або виносяться в виноски, наприклад *Richtfest – ріхтфест* (традиційне свято німецьких будівельників з нагоди завершення спорудження покрівлі будинку) [22, с. с.130].

Змішане транскодування передбачає використання при передачі іншомовного слова-терміна принципів транскрипції з елементами транслітерації. Для кожної пари мов розроблюються правила передачі звукового складу слова іноземних мов, вказуються випадки збереження елементів транслітерації або транскрипції і традиційні виключення з правил, прийнятих в даний час. До зазначеного різновиду транскодування ми відносимо також запозичені терміни, в яких транслітерована форма повністю збігається з оригінальною вимовою, коли в основному способі

передачі автентичної фонетичної структури транскрипція і транслітерація накладені одна на одну [10, с. 13]. Часто терміни-англіцизми в кириличній репрезентації марковані показниками їх приналежності до категорії роду за рахунок приєднання флексій (для жіночого роду) і відсікання кінцевого *e* (для чоловічого / жіночого): *bank-note* – *банкнота*, *televoice* – *телевойс* тощо.

Закріплені на письмі подвійні приголосні в англійських словах, як правило, під час вимови, на відміну від голосних, зливаються в одну фонему, або ж їх довгота носить адаптивний характер. Однак, потрапляючи в нове мовне оточення, вони найчастіше представлені одним звуком і, відповідно, однією фонемою: *billing* – *білінг*, *lobby* – *лобі*.

Також у змішаному транскодуванні не завжди дотримуються особливостей орфографії слова, що дозволяє приблизити звучання слова в мові перекладу до вже відомих зразків (*Hercules missile* – *ракета «Геркулес»*).

Традиційні виключення стосуються, головним чином, освячених звичаєм переклад деяких географічних назв та імен історичних постатей (*Charles I* – *Карл I*, *Edinburgh* – *Единбург*) [12, с. 123].

Наближений (уподібнюючий) переклад – спосіб перекладу, який полягає в тому, що замість іншомовної реалії перекладач використовує реалію мови, яка має власну національну специфіку, але в той же час має з ним значну семантичну схожість і певною мірою здатне розкрити для одержувача переказу суть описуваного явища. Перевагою наближеного перекладу є його зрозумілість. Отримувач переказу має справу зі звичними, добре йому знайомими поняттями. Однак цей спосіб перекладу завжди пов'язаний з певною небезпекою, яка випливає з самої сутності цього способу, в основі якого лежить заміна вихідного поняття його вельми приблизними відповідністю. Тому користуватися наближеним перекладом потрібно дуже обережно. Вдаючись до наближеного перекладу, перекладач дуже добре повинен знати суть такого явища, враховувати контекст,

функцію тексту і, виходячи з цього, вирішити, чи припустимі ті відхилення в змісті, які неминуче пов'язані з наближеним перекладом. Слід також пам'ятати про те, що в значенні слова крім денотативного компонента можуть міститися різні конотації, наприклад такі, як співвіднесеність з певній географічній або соціальним середовищем, епохою тощо. В іншому випадку неминуча культурно-національна асиміляція. Так, наприклад, не можна вважати ідентичними Санта-Клауса (англ. *Santa Claus*), святого Миколая (нім. *Heiliger Nikolaus*) і Діда Мороза, хоча в ряді випадків вони цілком можуть замінити один одного при перекладі [22, с. 132].

Калькування (від франц. *calque* «імітація, близька копія») [78, с. 17] – перекладацька трансформація, при якій передача лексичної одиниці оригіналу відбувається шляхом заміни її складових частин, (морфем, слів або словосполучень) для створення нової лексичної одиниці у мові перекладу [58, с. 124]. Калькування як перекладацький прийом слугувало основою для великої кількості запозичень різного роду при міжкультурній комунікації в тих випадках, коли транслітерація вважалася неприйнятною зі смислових, естетичних та інших міркувань [73, с. 94].

Суть цього прийому полягає в тому, що складові частини (морфемі) безеквівалентного слова або словосполучення замінюються їх буквральними відповідниками на мові перекладу, наприклад:

die Geschafisbank – діловий банк, *der Dienstwagen* – службова автомашина; *upper chamber* – верхня палата, *commettee of directors* – Рада директорів, *Security Council* – Рада Безпеки.

Ступінь розкриття описуваного явища з допомогою калькування залежить від того, наскільки лексична одиниця мов сама відображає його суть [37, с. 328], наприклад:

der Betriebsrar – виробнича рада, *das Bundesamt für Bevölkerungsschutz* – федеральне відомство.

Перший еквівалент є зрозумілішим, ніж другий, тому значення другого терміну може бути пояснено за допомогою примітки (відомство Держбезпеки).

Так само і для англійської мови:

Comminee for Reciprocity Informarion – Комітет взаємної інформації (підрозділ канцелярії Державного Секретаря Штату з питань інформаційного забезпечення економічної діяльності) [22, с. 130].

У цих випадках також використано одночасно два способи передачі безеквівалентної лексики: калькування і описовий (роз'яснювальний) переклад. Калькування з різних мов стало джерелом безлічі нових термінів в українській мові. Наприклад, за аналогією з англійським виникли словосполучення *роза вітрів* (*wind rose*); *ланцюгова реакція* (*chain reaction*) тощо [22, с. 131].

Напівкалькування (калькування у поєднанні з транскодуванням) – представляє собою запозичення слів і виразів, що складаються частково з елементів вихідної мови та частково з елементів мови перекладу [62, с. 68]. Вона утворена шляхом буквального перекладу частини іншомовної мовної одиниці, а решти переданої з допомогу транскрипції або транслітерації. Особливо часто це відбувається тоді, коли перекладається елемент виражений числівником, наприклад, *Fifth Avenue* – П'ята авеню.

Так, наприклад, *Reelfoot Lake* – озеро Рілфут, *der Dritte Reich* - третій рейх [6, с. 89] є напівкалькуванням (семантичний переклад в поєднанні з транскрипцією). У подібних випадках калькування досить часто супроводжується застосуванням різних перекладацьких трансформацій, наприклад, зміною порядку слів. Цей спосіб перекладу також часто поєднується з транскрипцією і транслітерацією.

Таким чином, відбувається калькування лише частини слова або словосполучення [75, с. 140].

Лексико-семантичні заміни: це спосіб перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом використання в перекладі одиниць мови

перекладу, значення яких не збігається зі значеннями вихідних одиниць, але може бути виведено з них за допомогою певного типу логічних перетворень. Основними видами подібних заміни є конкретизація, генералізація, цілісне перетворення та модуляція (смісловий розвиток) значення вихідної одиниці.

Конкретизацією називається заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким предметно-логічним значенням слова та словосполучення мови перекладу з більш вузьким значенням [29, с. 18]. В результаті застосування цієї трансформації створювана відповідність і вихідна лексична одиниця виявляються в логічних відносинах включення: одиниця вихідної мови висловлює родове поняття, а одиниця мови перекладу – видове поняття, яке входить в неї:

Dinny waited in a corridor which smelled of disinfectant [82, с. 312]. –
Дінні чекала в коридорі, що пахне карболкою.

Gustav erzählte mir, dass er bald heiraten wolle. Es sei etwas Kleines unterwegs, da helfe alles nichts. [91, с. 500] – Густав сказав, що скоро збирається одружитися. Його наречена чекає на дитину, і тут вже нічим не зарадиш.

У ряді випадків застосування конкретизації пов'язано з тим, що в мові перекладу слово з широким значенням відсутнє. Так, англійський іменник *thing* має дуже абстрактне значення (*an entity of any kind*) та на українську мову завжди перекладається способом конкретизації: «предмет, річ, права, факт, випадок, істота» тощо. Іноді родову назву на мові перекладу не може бути використано через розбіжності конотативних компонентів значення. Наприклад, англійське слово *meal* широко застосовується в різних стилях мови, а українське словосполучення «прийом їжі» не споживається за межами спеціальної лексики. Тому, як правило, при перекладі *meal* замінюється більш конкретним «сніданок, обід, вечеря» тощо:

At seven o'clock an excellent meal was served in the dining-room. – О сьомій годині в їдальні був поданий відмінний обід.

У більшості випадків при перекладі на українську мову конкретизації підлягають англійські дієслова мовлення, а також дієслова руху, такі як: *say, be, have, get, take, give, make, come, go* тощо:

He told me to come right over, if I felt like it. [92, с. 11] – Звелів хоч зараз приходити, якщо треба.

Генералізацією називається заміна одиниці вихідної мови, що має більш вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням [29, с. 19], тобто це є перетворенням, зворотним конкретизації:

He visits me practically every week-end. – Він їздить до мене майже кожного тижня.

Використання слова з більш загальним значенням позбавляє перекладача від необхідності уточнювати, чи має на увазі автор суботу або неділю, говорячи про «вікенд».

Більш загальне позначення може бути кращим і за стилістичних причин. В українських художніх творах не прийнято з пунктуальною точністю вказувати зріст і вагу персонажів, якщо це не пов'язано зі спортом, і поєднання *a young man of 6 feet 2 inches* в англійському оригіналі буде замінено в українському перекладі на «молода людина високого зросту».

Часом перекладач має можливість обирати між більш конкретним і більш загальним варіантом перекладу та надає перевагу останньому:

Then this girl gets killed, because she's always speeding. – А потім ця дівчина гине, тому що вона вічно порушує правила (більш «технічний» варіант: «вона вічно перевищує швидкість»).

Методом генералізації також можуть створюватися регулярні відповідності одиницям вихідної мови: *wrist watch* – *наручний годинник*, *foot* – *нога* тощо [20, с. 177].

Модуляцією або *смісловим розвитком* називається заміна слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці. Найчастіше значення співвіднесених слів в оригіналі та перекладі виявляються при цьому пов'язаними причинно-наслідковими відносинами:

I do not blame them. – *Я їх розумію* (я їх не звинувачую тому, що я їх розумію).

При використанні модуляції причинно-наслідкові зв'язки часто мають більш широкий характер, але логічний зв'язок між двома найменуваннями завжди зберігається:

Manson slung his bag up and climbed into the battered gig behind a tall, angular black horse. – *Менсон поставив свій чемодан і вліз в розхлябану двоколку, запряжену великим кістлявим чорним конем.*

Er war auf eine Mine gerannt. – *Він підірвався на міні.*

Контекстуальна заміна тут є необхідною, особливо при перекладі словосполучення *behind a horse*, оскільки українською не можна казати: «Він сів на воза позаду коня». Переклад *slung his bag up* як «поставив свій чемодан», *behind a horse* як «запряжену конем» та *angular* як «кістлява» здійснено за допомогою модуляції, хоча важко точно визначити, який саме є зв'язок між відповідними поняттями в оригіналі та перекладі [20, с. 177].

Цілісне перетворення є різновидом смислового розвитку. Трансформацію цілісного перетворення можна визначити як перетворення окремого слова, а часом і цілого речення. Самі перетворення відбувається не за елементами, а цілісно.

Як це спостерігається і в інших лексичних трансформаціях, традиції мовних контактів використовували ряд цілісних перетворень частотних лексичних одиниць і закріпили їх результати як словникові відповідності – варіантні та постійні. Особливо багато таких відповідностей мають словосполучення розмовної мови, наприклад:

Never mind. – *Нічого. Не хвилюйтеся. Не звертайте уваги.*

How do you do? – Добрий день.

Well done! – Браво! Молодець!

Forget it. – Не варто говорити про це.

Всі вищевказані приклади показують, що ці розмовні відповідності володіють різною внутрішньою формою, не мають спільних семантичних компонентів і в той же час передають той самий зміст засобами різних мов. Найчастіше всього специфіка розмовної мови вимагає цілісного перетворення при перекладі.

Переклад словосполучення *Forget it!* в наведеному вище переліку зроблений за допомогою прийому смислового розвитку: українська відповідність є заміною самої дії (забудьте про це) її причиною (не варто про це говорити). Цю заміну також можна визначити як прийом антонімічного перекладу. Однак відсутність загальних компонентів між англійським словосполученням і його українською відповідністю дає право вважати, що це є саме цілісним перетворенням [18, с. 35].

Саме це в достатній мірі пояснює, чому цілісне перетворення є універсальним засобом перекладу фразеологічних одиниць, наприклад:

Bird of a feather flock together. – Рибалка рибалку бачить здалеку
[25, с. 167]

Wenn das meine Freunde sehen, fallen ihnen die Augen aus dem Kopf
[93, с. 66]. – *Мои друзья раскроют рты, когда увидят такое.*

Таким чином, задля перетворення вихідного тексту та збереження відповідності значення та контексту перекладач звертається до лексичних трансформацій.

1.2.2. Граматичні трансформації

Українська, англійська та німецька мови належать до однієї мовної сім'ї – індоєвропейської, чим обумовлена подібність деяких їх граматичних форм: категорія числа іменників, категорія часу дієслова, категорія ступенів порівняння прикметників тощо.

У той же час українська, англійська та німецька належать до різних граматичних груп – українська та німецька є мовами синтетичного типу, а англійська – аналітичного. З цим пов'язані відмінності в наборі граматичних категорій, наприклад, в англійській мові це герундій, артиклі та відмінкові форми, а в українській мові – дієприслівники.

Граматичні трансформації в перекладі застосовуються у зв'язку з розбіжністю граматичної структури вихідної мови та мови перекладу [66, с. 19]. При зіставленні граматичних структур двох мов можуть виникати ситуації, які визначають тип застосовуваної граматичної трансформації: значне або повне з'єднання граматичних конструкцій двох мов і розбіжність граматичних конструкцій [63, с. 71]. Зазвичай, коли замінюються головні члени речення, відбувається повна трансформація, а якщо замінюються лише другорядні члени речення, то часткова. Крім заміни членів речення можуть замінюватися і частини мови. Найчастіше це відбувається одночасно.

Граматичні властивості мовних одиниць складаються з цілого ряду мовних явищ: форма слова, словосполучення або речення, порядок елементів, граматичні значення форм, контекстуальні функції форм і значень. Розглядаючи інформацію будь-якої мовної одиниці, яка підлягає перекладу, до уваги береться як лексико-семантичне значення слів і їх поєднань, так і їх граматичні властивості [20, с. 73].

Слід враховувати всі фактори, які можуть впливати на застосування граматичних трансформацій, до яких входять синтаксична функція речення, його смислова структура, лексичне наповнення, контекст та експресивно-стилістична функція [65, с. 112].

Логічна структура речення може вимагати від перекладача не тільки зміни, але й збереження іншомовної конструкції, коли це пов'язано з точністю передачі логічного наголосу.

Контекстуальне оточення речення також може вимагати його граматичної трансформації в перекладі. Найчастіше це спостерігається при

перекладі тих речень, які починаються з одного й того ж особистого займенника [24, с. 36].

Таким чином, серед граматичних трансформацій виділяють синтаксичне уподібнення, членування речення, об'єднання речень, опущення, додавання, граматичні заміни, заміни частин мови, заміна типу речення, заміна числа, заміна граматичного часу та пермутація (перестановка).

Синтаксичне уподібнення або дослівний переклад – такий переклад, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється в абсолютно аналогічну структуру мови, якою перекладають [53, с. 131]. Цей тип трансформації застосовується в тих випадках, коли у вихідній мові та мові перекладу існують паралельні синтаксичні структури.

Синтаксичне уподібнення може призводити до повної відповідності кількості мовних одиниць та порядку їх розташування в оригіналі та перекладі:

I always remember his words. – Я завжди пам'ятаю його слова.

Однак, як правило, застосування синтаксичного уподібнення супроводжується деякими змінами структурних компонентів. При перекладі з англійської мови на українську, наприклад, можуть опускатися дієслова-зв'язки, артиклі й інші службові елементи, а також відбуватися зміни деяких лексичних одиниць і морфологічних форм:

One of the greatest events in the period following World War I and the Russian Revolution, and closely connected with them both was the growth of the world Communist movement. – Однією з найважливіших подій періоду, що послідував за першою світовою війною і соціалістичною революцією в Росії, подією, тісно пов'язаною з війною і революцією, було зростання комуністичного руху в усьому світі.

При перекладі цього речення змінені морфологічні форми слів, опущені артиклі, опущені або додані деякі прийменники та використані деякі слова, які не мають прямої відповідності в оригінальному тексті.

Перекладач повторив слово «подія», додав слово «соціалістична», замінив словосполучення «з ними обома» більш милозвучним «за війною і революцією». Всі ці зміни не зачіпають основної структури речення, яка передана за допомогою аналогічної української структури, зберігаючи однаковий набір членів речення і послідовність їх розташування в тексті. Синтаксичне уподібнення широко використовується в англо-українських перекладах. Зміна структури речення при перекладі, як правило, пояснюється неможливістю забезпечити еквівалентність перекладу шляхом дослівного перекладу [20, с. 178-179].

Членування речення. Відмінності, пов'язані з мовною вибірковістю, знаходять своє втілення і в ступені дискретності при описі предметної ситуації. Ситуація, яка в одній мові описується за допомогою однієї ознаки, в іншій мові вимагає для свого вираження двох або більше ознак. Разом з тим є чимало випадків, коли саме українська мова є більш дискретною, ніж англійська, що веде до розширення обсягу тексту, на який було перекладено оригінал.

Членування речення – це перекладацька трансформація, при якій синтаксична структура іноземної мови перетворюється на дві або більше предикативні структури мови перекладу.

В українській мові час від часу є тенденція до об'єднання в межах одного речення якомога більшої кількості предметних ситуацій. Це призводить до утворення речень, які включають в себе кілька однорідних підметів, присудків або доповнень, а також визначальних, дієприкметникових і дієприслівникових зворотів та підрядних речень. Не можна казати, що в англійській мові подібних речень немає, але частота їх вживання і, що є ще важливішим, перевантаження структури однорідними та визначальними елементами, безумовно, менша, ніж в українській мові. Внаслідок цього при перекладі ті ж самі предметні ситуації виражаються не у вигляді однорідних членів речення або всіляких визначальних оборотів, а в окремих незалежних реченнях [40, с. 169].

Yossarian was in the hospital with a pain in his liver that fell just short of being jaundice [84, с. 2]. – *Йоссаріана лежав у госпіталі з болями в печінці. Підозра падала на жовтяницю*

Цей прийом може бути обумовлений як граматичними міркуваннями (наприклад, в разі відмінності в дозволеності набору синтаксичних оборотів), так і прагматичними (наприклад, якщо речення зазнає цілий ряд перетворень, що призводять до комунікативно-надлишкової або стилістично неадекватної кількості синтаксичних оборотів).

Об'єднання речень – перекладацька трансформація, зворотна членуванню, при якій синтаксична структура в оригіналі перетворюється завдяки з'єднанню двох або більше простих речень.

Об'єднання застосовується, як правило, в умовах відмінності стилістичних або синтаксичних традицій. [4, с. 207]

She ran bought her ticket and got back on the carrousel. Just in time. Then she walked all the way round it till got her own horse back. Then she got on it. She waved to me and I waved back. – *Вона побігла, купила квиток і в останню секунду повернулася до каруселі. І знову оббігла все кругом, поки не знайшла свою колишню конячку. Сіла на неї, помахала мені, і я їй теж помахав.*

Опущення – при перекладі опущенню найчастіше піддаються слова, які є семантично надмірними, тобто які виражають значення, що можуть бути вилучені з тексту і без їх допомоги. Дуже великим ступенем надмірності володіє як система мови в цілому, так і конкретні мовні твори, що дає можливість робити ті чи інші опущення в процесі перекладу [4, с. 190]. Необхідність використання опущень пов'язана з тим, що в порівнянні з українською мовою, англійська – більш «компактна», а використання «зайвих» слів, які не змінюють загального значення, веде до надлишковості. Крім того, при усному перекладі, опущення є однією з найцінніших трансформацій, завдяки якій перекладач має можливість

зеконотити час. Але, необхідно пам'ятати, що зловживання цим видом трансформації веде до втрати загального сенсу.

Pluto – this was the cat's name – was my favourite pet and playmate. I alone fed him, and he attended me wherever I went about the house [90, с. 67].
– Плутои, так звали коиа, був моїм улюбленцем і я часто грав з ним. Я завжди годував його, і він ходив за мною назирці, коли бував удома.

У наведеному прикладі опускається додаток *територію*, що абсолютно не змінює зміст висловлювання, так як слово «територія» в даному контексті не несе значного інформативного навантаження.

Додавання – використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідності в оригіналі. За словами Л.С. Бархударова, додавання є формальною невизначеністю семантичних компонентів словосполучення мовою оригіналу [4, с. 221].

80% послуг компанії – місцевий телефонний зв'язок, 98,2 – міжміський. – *80% of the company's services is the local telephone communication, 98.2% is the intercity one.*

В українському варіанті наведеного прикладу відсутнє дієслово-присудок, що є неприйнятним для англійської мови, тому необхідним є використання додавання, в якому англійський варіант отримує дієслово-присудок *is*. Додатком в англійському варіанті також є іменна частина складеного присудка *one*.

Заміна частин мови (або транспозиція (лат. *trans-positio* – «перестановка») є найпоширенішим видом морфологічних трансформацій. Такі заміни зазвичай викликані різним вживанням слів і різними нормами сполучуваності в англійській і українській мовах, а в деяких випадках також відсутністю частин мови з відповідним значенням в українській мові. Досить поширеним видом граматичної заміни в процесі перекладу є заміна частини мови. Для англо-українських перекладів найбільш характерні заміни іменника дієсловом і прикметника іменником [20, с. 181].

До видів транспозиції відносяться: субстантивація, ад'єктивація, прономіналізація, нумералізація, адвербіалізація, вербалізація тощо. Наприклад:

«Oh, I'm no dancer, but I like watching her dance [83, с. 27].» – *А я не танцюю, я тільки люблю дивитися, як вона танцює* (вербалізація).

'They were done up in a parcel and I was directed to give them to you [89, р. 655].' – *Листи і портсигар були зв'язані в пакет. На ньому було написано: передати леді Кастелане, особисто* (субстантивація).

Mit schneller Phantasie malte er sich die Zukunft [80, с. 481]. – *Уява швидко малювала йому майбутнє.* (субстантивація та нумералізація).

Заміна членів речення призводить до перебудови його синтаксичної структури. Більш суттєва перебудова синтаксичної структури пов'язана з заміною головних членів речення, особливо з заміною підмета. В англо-українських перекладах використання таких замінь значною мірою обумовлена тим, що в англійській мові частіше, ніж в українській, підмет виконує не тільки функцію позначення суб'єкта дії, а й інші, такі як, наприклад, позначення часу, в якому підмет замінюється обставиною часу (*The last week saw an intensification of diplomatic activity.* – *Минулого тижня спостерігалася активізація дипломатичної діяльності*), позначення об'єкта дії, в якому підмет замінюється доповненням (*Visitors are requested to leave their coats in the cloak-room.* – *Відвідувачів просять залишати верхній одяг у гардеробі*), та позначення причини, в якому підмет замінюється обставиною причини (*The crash killed 20 people.* – *В результаті катастрофи загинуло 20 чоловік*), позначення простору, в якому підмет замінюється обставиною місця (*The little town of Clay Cross today witnessed a massive demonstration.* – *Сьогодні в невеликому містечку Клей-Крос відбулася масова демонстрація*) [20, с. 182].

Заміна типу речення призводить до синтаксичної перебудови, подібної до перетворень при використанні трансформації членування або об'єднання. У процесі перекладу головне речення може замінюватися

підрядним і навпаки (*While I was eating my eggs, these two nuns with suitcases came in.* – Я їв яєчню, коли увійшли ці дві черниці з валізами); складне речення може замінюватися простим і навпаки (*It was so dark that I could not see her.* – Я її не міг бачити в такій темряві); складне речення із сполучниковим зв'язком може замінюватися реченням з безсполучниковим способом зв'язку і навпаки (*It was as hot as hell and the windows were all steamy.* – Снека була пекельна, всі вікна запітніли; *Had the decision been taken in time, this would never have happened.* – Якби рішення було прийнято своєчасно, це ніколи б не сталося); та складнопідрядне речення може замінюватися складносурядним і навпаки (*I did not sleep too long, because I think it was only around ten o'clock when I woke up. I felt pretty hungry as soon as I had a cigarette.* – Снав я недовго, було годин десять, коли я прокинувся, я закурих і зразу відчув, як я зголоднів) [20, с. 183].

Заміна числа. В англійській і українській мові існують форми однини та множини, і, як правило, іменники, які є співвіднесеними в оригіналі та перекладі вжиті в тому ж самому числі, за винятком випадків, коли англійській формі множини відповідає українська форма однини (*outskirts* – «околиця»), або навпаки, формі однини в англійському відповідає форма множини в українській мові (*money* – «гроші»). Але в певних умовах заміна форми числа в процесі перекладу може застосовуватися як засіб створення оказіональної відповідності:

We are searching for talent everywhere. – Ми всюди шукаємо таланти.

Пермутація (лат. *permutare* – «міняти») або *перестановка* – це зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Найчастішим випадком в процесі перекладу є зміна порядку слів і словосполучень в структурі речення.

A suburban train was derailed near London last night. – Вчора ввечері поблизу Лондона зійшов з рейок приміський поїзд.

Увага редактора при корекції зроблених (або не зроблених) перекладачем перестановок має бути зосереджена на співвіднесенні темо-рематичних відносин в тексті оригіналу і тексті перекладу. Так, в англійському реченні порядок його членів визначається правилами синтаксису: суб'єкт – предикат – об'єкт – обставина місця – обставина часу. В українському реченні на останнє місце стає «нове», тобто інформація, яка вперше надається даному реченні.

При перекладі нерідко змінюється порядок частин складного речення:

He was looking at my hat, while he was polishing my shoes. – Він чистив мені черевики, а сам дивився на шапку [50, с. 175]

Таким чином, для того, щоб уникнути розбіжності граматичних структур вихідної мови та мови перекладу перекладач звертається до граматичних трансформацій.

1.2.3. Лексико-граматичні трансформації

У лексико-граматичних трансформаціях перетворення або включають одночасно лексичні та граматичні одиниці оригіналу, або є міжрівневий, тобто здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичним і навпаки [36, с. 161]. В лексико-граматичних трансформаціях виділяють антонімічний переклад, експлікацію або описовий (роз'яснювальний) переклад та компенсацію.

Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється на одиницю мови перекладу з протилежним значенням, тобто негативна форма в оригіналі замінюється на позитивну форму в перекладі, або навпаки:

The Radley house had no screen doors [85, с. 7]. – Двері у них були суцільні.

Der Kaplan spielte mit den weißen Fingern von Winnitous Schwester, die zart errötend ihm die Hand überließ [81, с. 65]. – Вікарій грав білими пальчиками сестри Вінету, яка зашарівшись не відбирала руки.

В англо-українських перекладах ця трансформація застосовується особливо часто, коли в оригіналі негативна форма вжита зі словом, що має негативний префікс:

She is not unworthy of your attention. – Вона цілком заслуговує вашої уваги.

Так само як і вживання негативної форми з *until* або *unless*:

The United States did not enter the war until April 1917. – Сполучені Штати вступили у війну тільки в квітні 1917 р.

В рамках антонімічного перекладу одиниця вихідної мови може замінюватися не тільки прямо-протилежною одиницею мови перекладу, а й іншими словами та сполученнями, які виражають протилежну думку:

The railroad unions excluded negroes from their membership. – Профспілки залізничників не приймали до своїх лав негрів.

Слід враховувати, що заперечення може виражатися і іншими засобами, наприклад, за допомогою союзу *without*:

Chi ne never came home without bringing something for the kids. – Приходячи додому, він завжди приносив щось дітям.

Застосування антонімічного перекладу нерідко поєднується з використанням лексичних або граматичних трансформацій:

The people are not slow in learning the truth. – Люди швидко дізнаються правду (антонімічний переклад супроводжується заміною частини мови – прикметника на прислівника) [20, с. 144].

Експлікація або описовий (роз'яснювальний) переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, що експлікує її значення, тобто надає більш-менш повне визначення або пояснення цього значення на мові перекладу, наприклад: *boustrophedonically* – переходячи до наступного

рядка по черзі справа наліво і зліва направо, *Obamacare (Patient Protection and Affordable Care Act, Affordable Care Act)* – реформа охорони здоров'я і захисту пацієнтів, що проводиться за ініціативою президента США Барака Обами тощо.

Перевагою цього способу перекладу є повне розкриття суті, а основний недолік – громіздкість.

Описовий переклад може використовуватися одночасно з іншими способами передачі слів. Так, наприклад, якщо в початковому тексті кілька разів зустрічається слово *shutdown*, то в перший раз його можна передати способом транслітерації – «шатдаун», забезпечивши приміткою, а потім вже вживати тільки найменування, створене шляхом транслітерації.

На відміну від інших, описаних вище перекладацьких трансформацій, що носять більш-менш механічний характер, описовий переклад вимагає від перекладача глибокого проникнення в суть описуваних явищ, глибокого знання реалій [22, с. 131].

Прикладом експлікації або описового (роз'яснювального) перекладу є:

Was Diedrich stark machte, war der Beifall ringsum, die Menge, aus der heraus Arme ihm halfen, die überwältigende Mehrheit drinnen und draußen [86, с. 7]. – Цю силу йому давало загальне схвалення, натовп, з якої йому простягалися руки на допомогу, переважна більшість в школі та за її стінами.

Компенсація – це перекладацька трансформація, при якій елементи сенсу, які були втрачені при перекладі одиниці вихідної мови в оригіналі, передаються в тексті перекладу будь-яким третім способом, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі. Таким чином, «компенсується» втрачений сенс, а зміст оригіналу відтворюється з більшою повнотою. При цьому нерідко лексичні елементи оригіналу замінюються граматичними та навпаки [20, с. 185].

У практиці перекладу зустрічається ряд випадків, коли той чи інший елемент оригіналу взагалі не вдається відтворити або замінити формально-далеким, коли пропускається те чи інше слово, словосполучення тощо, але неможливість передати окрему особливість оригіналу або окремих елементів теж не суперечить принципу перекладу, оскільки останній відноситься до всього твору, як цілого. Таке ціле існує не як абстрактне поняття, – воно складається з конкретних елементів, які, однак, істотні не кожен окремо і не в механічній своїй сукупності, а в системі, утвореною їх поєднанням, що складає єдність зі змістом твору. Звідси – можливість заміни і компенсацій в системі цілого, що відкриває для цього різноманітні шляхи; внаслідок цього, втрата окремого елемента, який не грає організуючої ролі, може не відчуватися на тлі великого цілого, він так би мовити розчиняється в цьому цілому або замінюється іншими елементами, іноді і не заданими оригіналом [54, с. 146].

Семантична компенсація часто застосовується для заповнення прогалів, викликаних «безеквівалентною» лексикою. Це перш за все позначення реалій, характерних для країни іноземної мови, які є відчуженими від іншої мови та дійсності. Якщо ці деталі не мають принципового значення, якщо вдається до їх опущення в перекладі, то для читача нічого не зміниться [54, с. 147].

Особливо часто до компенсації вдаються для відшкодування втрачених стилістичних і образних аспектів змісту оригіналу:

All kinds of «Russian experts», specialists in slander of the Soviet Union before World War II were taken out of cold storage by their diplomatic masters.
– Знову були вийняті з дипломатичних скринь всякого роду пронафталінені «знавці Росії», обмовляли Радянський Союз ще до Другої світової війни.

Втрата англійського образу *cold storage* компенсована в перекладі метафоричним «дипломатична скриня» і іронічним «пронафталінені знавці» [20, с. 186].

Der Lenz zieht in die Wälder ein. – Весна крокує по лісах і дібровах.

В даному випадку поетичне *Lenz* у перекладі стає нейтральним словом *Vesna* та нейтральне *Wälder* набуває поетичне значення *діброви*, що і є компенсацією [16, с. 94].

Таким чином, у всіх випадках в мові перекладу підшукується який-небудь засіб, що передає втрачений елемент змісту оригіналу.

1.3. Особливості перекладу художнього тексту

Художній переклад – це вид перекладацької діяльності, в процесі якої літературний твір, що існує на одній мові, максимально повно відтворюється на іншій мові його художніми засобами [59, с. 28]. Художній переклад здатний надавати художньо-естетичний вплив на рецептора перекладу, що є рівним тому впливу, який чинить художній твір на вихідній мові. Характерна риса художнього перекладу полягає в тому, що при перекладі зустрічаються дві культурні системи, що неминуче породжує змішування культурних тенденцій. Кожний переклад більш-менш відображає цю суперечність, що позначається в рамках перекладацької комунікації терміном «міжпросторовий фактор в перекладі» [38, с. 131]. Завдання перекладача – вирівнювати цей фактор. Кожне слово та кожний мовний елемент має багато смислових відтінків, і перекладачеві необхідно вибрати найбільш підходящий смисловий відтінок в контексті мови перекладу [27, с. 410].

Сучасна теорія художнього перекладу базується на ряді положень, головним з яких є те, що у окремого мовного елемента першотвору, який формально не передається, можна відтворити його естетичну функцію в системі цілого та на основі цього цілого, і що передача відповідних функцій при перекладі постійно вимагає змін в формальному характері елемента, що є її носієм [53, с. 334]. Основний принцип художнього перекладу полягає в наступному: потрібно розглядати кожне речення як частину цілого, передавати не тільки те, про що в ньому йдеться, але також працювати над створенням художнього образу, загального настрою,

характеристики персонажів тощо [19, с. 60]. Текст є результатом мовленнєвої діяльності з певною, задуманою автором метою [77, с. 352]. Тут важливим є і вибір окремого слова, і синтаксичної структури, і інших елементів [19, с. 60].

Текст художнього твору може бути типологічно протиставлений всім текстам нехудожнього характеру. Художнім текстом називають «сверхфразову єдність, яка характеризується спільністю ідейно-тематичного змісту та естетичного впливу на читача – своєю основною функцією» [49, с. 160]. Ця функція реалізується на основі естетизації автором тексту зображуваної ним дійсності за допомогою художніх прийомів, які найбільш підходять для створення бажаного емоційного ефекту [49, с. 21]. Однак, художній текст в цілому полі-функціональний, оскільки він також виконує комунікативну і когнітивну функції.

Порівнюючи художні тексти з логічними (будь-які тексти нехудожнього характеру), О.В. Петрова й В.В. Сдобніков виділяють ряд відмінностей у художніх текстах від будь-яких інших. Таким чином, художні тексти відрізняються:

1. Способом опису дійсності, яка в художньому тексті представлена у вигляді образу.
2. Метою створення тексту: крім естетичного впливу на читача, художній текст покликаний сформувати уявлення читача про зміст художнього твору.
3. Характером і способом передавання інформації. По-перше, художній текст характеризується високим ступенем образності; крім того, частина інформації в художньому тексті може бути виражена імпліцитно, за рахунок особливої властивості художньої літератури, яка називається «смісловою ємністю». Вона полягає у здатності письменника розповісти більше, ніж говорить прямий сенс слів в їх сукупності, змусити працювати думки, почуття та уяву читача» [30, с. 38]. Нарешті, в межах художнього тексту мова також стає носієм інформації, тому твір художньої літератури

являє собою багаторазово-закодований текст, що обумовлює множинність його тлумачень та кількість прочитання.

4. Ступенем активності читача: художній текст передбачає певний рівень «домислювання», «співтворчості» читача при відтворенні твору.

5. Наявністю авторської позиції, образу автора, які і створюють внутрішню єдність художнього тексту.

6. Композиційною різноманітністю.

7. Високим ступенем національно-культурної та тимчасової обумовленості.

8. Самодостатності, оскільки будь-який художній твір можна розглядати як твір мистецтва.

По відношенню до всіх цих особливостей, характерних для художнього твору, і виявляється індивідуальна манера письменника, збереження і передача якої є першочерговими завданнями перекладача. Однак ці завдання є надзвичайно складними, оскільки будь-який переклад у будь-якому випадку веде до заміни тих чи інших засобів виразності іншими, прийнятими в літературній традиції мови перекладу, а вибір варіанта перекладу має суб'єктивний характер, орієнтований на особистість перекладача. У цьому випадку виникає суперечність: з одного боку, для переклада художнього твору, перекладач повинен володіти літературним талантом, тобто, і самому бути письменником. З іншого боку, для того, щоб бути письменником, треба мати своє естетичне бачення світу, свій стиль і манеру письма, які не завжди збігаються з авторськими. Таким чином, при перекладі відбувається зіткнення двох творчих особистостей, що приводить або до співпраці, або до конфлікту. Для того, щоб це стало співпрацею, перекладач має не просто глибоко вникнути в авторську естетику, в його образ думок і спосіб їх вираження, але він також повинен вміти вживатися в них, робити їх на час своїми. Для повноцінного перекладу вимагаються глибокі знання всієї творчості автора і всіх обставин створення твору перекладу» [47, с. 409-410].

Як зазначає В.С. Колесникова, процес комунікації між письменником і його адресатом (читачем) має свої особливості. [17, с. 72]. Для перекладача дуже важливим є знайти точку зіткнення з читачем, і тут можуть бути свої особливості через те, як перекладача, так і читача можуть розділяти час і простір [57, с. 19]. Люди читають текст по-різному, тому існує багато значень текстів [72, с. 112]. Читачу не завжди вдається адекватно сприйняти той чи інший авторський посил, найтонші відтінки авторської думки та авторських задумів, навіть коли він читає художній твір українською мовою [8, с. 80]. Ще більші специфічні особливості має процес комунікації між письменником та іноземним читачем, який читає твір не в оригіналі, а в перекладі. Між письменником і читачем постає ще одна лінгво-креативна особистість, яка виконує роль передавача думок, ідей, настроїв і відчуттів письменника. Перекладач повинен якомога адекватніше та точніше донести до читача інформацію, яку хотів передати автор. [17, с. 73].

В.В. Різун вважає художній переклад одним з найбільш ефективних і популярних видів міжнаціональних контактів. Тому як мовне, літературне та естетичне явище він вимагає уважного та дбайливого ставлення до літературних надбань. [42, с. 3]. Не можна не погодитися з Т.А. Казаковою, яка зазначає, що перекладачу художніх текстів суспільство відводить так би мовити роль посередника в адаптації вихідного знака до умов знака іншомовної культури [14, с. 51]. Таким чином, у художньому перекладі актуальною є проблема перекладу, яка безпосередньо пов'язана з такими проблемами, як переклад неперекладного і відтворення національних особливостей оригіналу. [42, с. 4]. До них відносяться ті слова, які позначають об'єкти або явища, властиві тільки даному народу [45, с. 169].

Від бажання механічно поєднати в перекладі риси двох національних культур до синтезу національних особливостей двох народів, від надмірної націоналізації перекладу – такими є теоретичні та практичні рішення цих проблем. Для даних проблем рішення має особливу

значущість, оскільки роль неперекладних одиниць в контексті художнього твору велика [68, с. 52]. Не можна не погодитися з І.В. Гюббенет, яка зазначає, що коли мова йдеться про сприйняття художнього твору на іноземній мові, читач відчуває себе досить впевнено, знайомлячись з описами предметів, звичаїв, побуту, обстановки тощо. При всіх відмінностях в ідеології, суспільному устрої, особливостях історичного розвитку, культурі відчувається та спільність, яка дає підставу для аналогій, асоціацій та зіставлень, які сприяють розумінню або у всякому разі вгадуванню справжнього сенсу або призначення згаданого явища або об'єкта [11, с. 142].

Художній текст має низку особливих ознак. Для нього характерна велика кількість тропів і фігур мови. Також до ознак художнього тексту відносяться:

- 1) фікціональність (зображуваний в тексті світ є вигаданим);
 - 2) синергетична складність;
 - 3) цілісність художнього тексту;
 - 4) взаємозв'язок всіх елементів тексту;
 - 5) рефлексивність поетичного слова, посилення актуалізації лексичного рівня;
 - 6) наявність імпліцитних смислів;
 - 7) активне використання тропів і фігур мови;
 - 8) вплив на зміст художнього тексту міжтекстових зв'язків.
- [56, с. 107].

Ідіостиль є сукупністю мовних та стилістико-текстових особливостей, яка присутня мові письменника, а також носіям окремої мови [76, с. 95]. Труднощі передачі ідіостиля письменника мають безпосереднє відношення до стилістичних проблем перекладу художнього тексту. Оскільки переклад художнього тексту це перш за все інтерпретація, то неминучі стилістичні зрушення, тобто перекладацькі трансформації, які мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Зрушення

стилістичного характеру висловлюють певні тенденції, в яких перекладач проявляє себе як творча особистість, а також відображають творчу індивідуальність перекладача, під якою розуміється «система відхилень від тексту оригіналу, що має певні творчі принципи, певні підходи до завдань перекладу й, таким чином, певний метод» [9, с. 160].

Як зазначає А.С. Назин «текст перекладу містить свого роду маркери, на основі яких можна зробити висновок про особистісні характеристики людини, яка перекладала певний текст. У будь-якого перекладача художнього тексту існують свої, «улюблені» прийоми, які він використовує частіше всього. Одна і та ж метафора може бути перекладена по-різному, і це зовсім не обов'язково позначиться на якості перекладу» [30, с. 113-114].

При перекладі художнього тексту необхідно враховувати прагматичне завдання перекладу, яке полягає в досягненні бажаного комунікативного ефекту на читача [67, с. 253]. Прочитавши художній твір у перекладі, читач має відчутти силу літературного таланту автора оригіналу. Якщо перекладачу вдалося цього добитися, то в цьому випадку можна говорити про адекватне відтворення комунікативного ефекту оригіналу. У зв'язку з цим художній переклад може бути прирівняний до комунікативного перекладу. «По суті, те, що в побуті часто називається літературним і, зокрема, художнім перекладом, насправді являє собою саме комунікативний переклад, що враховує – або програмує – прагматику одержувача» [13, с. 15].

Питання про переваги і недоліки в художньому перекладі є надзвичайно важкими. Переклад завжди можна розкритикувати, і ця критика буде обґрунтованою, оскільки «переклад – це завжди лише одне з можливих рішень, а ідеального перекладу не існує» [30, с. 116]. Однак при оцінці якості перекладів потрібно порівнювати відповідність образів оригіналу до образів перекладу. Як стверджує А. Акопова, критерій щодо відповідності перекладу до оригіналу має бути укладений в цілісному

образі художнього буття оригіналу, причому такий критерій у кожному окремому образі перекладу є відповідним йому образом в оригіналі [2, с. 87].

У сиквелі роману «Game of Thrones» Дж. Мартін використовує специфічну ономастичну лексику, переважно okazіональні антропоніми, що пов'язані з метою створення вигаданого світу художнього твору. Основні функції, реалізовані антропонімами: функція ремінісценції, функція стилізації, функція ілюзії, функція ідентифікації, інформаційно-характеризуюча функція і функція перспективізації. Ремінісценція полягає в запозиченні антропонімів з реального ономастикону англійської мови, але з графічною і фонетичною видозміною. Функція стилізації полягає в імітації антропонімів під ономастичну систему середньовічної Англії, що проявляється у використанні титулів, прізвиськ, звернень та вказівок на територіальну приналежність. Функція ілюзії полягає в підтримці ілюзії вигаданого світу твору і проявляється частковою видозміною реально існуючих антропонімів англійського ономастикону [1, с. 72].

Таким чином, переклад художнього тексту є складним і багатограним процесом, в якому зіштовхуються різні культури та різні склади мислення, що передаються у мові перекладу за допомогою перекладацьких трансформацій.

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи теоретичні здобутки першого розділу можна зробити наступні висновки:

1) для досягнення адекватності перекладу перекладачі звертаються до перекладацьких трансформацій, тобто перетворень, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу, передаючи вихідний зміст виразом думки оригіналу;

2) в залежності від характеру одиниць вихідної мови, перекладацькі трансформації підрозділяються на лексичні та граматичні. Крім того, існують також комплексні лексико-семантичні трансформації, які є частиною лексичних трансформацій, та лексико-граматичні трансформації, де перетворення або стосуються одночасно лексичних і семантичних / граматичних одиниць оригіналу, або є міжрівневими, тобто здійснюється перехід від лексичних одиниць до семантичних / граматичних і навпаки;

3) існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, у більшості з яких зустрічаються види лексичних та граматичних трансформацій. До згаданих нами класифікацій відносяться класифікації Т. А. Казакової, С.П. Романової та А.Л. Коралової, В.С. Виноградова, В.Н. Комісарова, Л.К. Латишевої, Л.С. Бархударова, Я.І. Рецкера та З.Д. Львовської;

4) проаналізувавши класифікації перекладацьких трансформацій різних авторів, ми вирішили, що доцільно буде обрати класифікацію В. Н. Комісарова, до якої відносяться такі лексичні трансформації, як транслітерація, транскрипція, калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція); такі граматичні трансформації, як синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речення, об'єднання речень та граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення); комплексні лексико-граматичні трансформації, тобто антонімічний переклад, описовий переклад і перекладацька компенсація, –

тому що ця класифікація є найдетальнішою з усіх представлених та охоплює всі аспекти перекладу, а також синтезувати цю класифікацію з нашою, додавши до неї такі види лексичних трансформацій, як змішане транскодування, напівкалькування, наближений (уподібнюючий) переклад та цілісне перетворення;

5) художній текст як об'єкт перекладу має ряд відмінних властивостей, що впливають на процес та якість перекладу. Переклад художнього тексту – це складний та багатогранний вид людської діяльності, в процесі якого зіштовхуються різні культури та різні склади мислення. В основі перекладу художнього тексту лежить передача думки, змісту оригіналу, який виражається ще раз в перекладі, але вже за допомогою інших засобів, що утворюють іншу систему знаків;

б) у сиквелі роману «Game of Thrones» Дж. Мартін використовує свій власний ідіостиль, який виражається специфічною ономастичною лексикою, переважно okazіональними антропонімами, що пов'язані з метою створення вигаданого світу художнього твору. Основні функціями, які автор реалізовує за допомогою цих антропонімів, є функція ремінісценції, функція стилізації, функція ілюзії, функція ідентифікації, інформаційно-характеризуюча функція і функція перспективізації.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА МАТЕРІАЛІ СІКВЕЛУ РОМАНУ ДЖ. Р.Р. МАРТИНА «GAME OF THRONES»

Цей розділ присвячено аналізу перекладацьких трансформацій із загальної вибірки 1000 одиниць з синтезованої класифікації В.Н. Комісарова та нашої власної класифікації, що також включає в себе види лексичних трансформацій, як змішане транскодування, напівкалькування, наближений (уподібнюючий) переклад та цілісне перетворення, на прикладі яких можна якомога точніше проаналізувати перекладацькі трансформації з англійської на українську та німецьку мови на матеріалі роману «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна [87] та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового [79] та перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом [88].

Вибір зроблений на користь цього роману, тому що Дж. Р.Р. Мартін є одним з найпопулярніших та найвпливовіших авторів сучасного фентезі, та його сіквел до роману «Game of Thrones» має широкий вміст перекладацьких трансформацій.

2.1. Аналіз використання лексичних перекладацьких трансформацій у сіквелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones»

У цьому підрозділі ми розглянемо лексичні трансформації із загальної вибірки 1000 одиниць синтезованої класифікації В.Н. Комісарова та нашої власної класифікації, на прикладі яких можна якомога точніше проаналізувати особливості використання лексичних трансформацій з англійської на українську та німецьку мови на матеріалі роману «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна [87] та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового [79] та перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом [88].

Першим видом лексичних трансформацій є транслітерація:

«*Go softly, Lord Randyll, I fear you're overmatched.*»

— *Обережніше, пане Рандиле. Від цієї пані ви, здається, діждетеся тільки доброго одкоша.*

Immer sachte, Lord Randyll, ich fürchte, Ihr habt Euch die falsche Gegnerin ausgesucht.

В першому прикладі в українському перекладі було застосовано транслітерацію оригінального імені *Randyll* ['rændl], що є варіантом реального англійського імені *Randall* ['rændl], в український аналог *Рандил*.

Німецький варіант було перекладено способом змішаного транскожування: *Randall* ['rændl] – *Randall* ['rændl].

THE LANDS OF THE TRIDENT, said the ornate script beneath the map.

«*Землі Тризубу*» — *проказував візерунчастий напис унизу мапи.*

DIE LÄNDER AM TRIDENT stand mit verzierten Buchstaben unter der Zeichnung.

В даному випадку за допомогою транслітерації була передана назва найбільшої річки Вестероса (*Westeros*), що технічно є трьома річками, які з'єднуються разом до впадіння у Вузьке море (*the Narrow Sea*). Притоками Тризуба є Червоний (*the Red Fork*), Синій (*the Blue Fork*) і Зелений Зубці (*the Green Fork*).

В той час коли на українську мову назва *The Trident* передається за допомогою українського еквівалента *Тризуб*, у німецькій мові ця назва передається за допомогою способу транслітерації *Trident* замість німецького еквівалета «*der Dreizack*», що можна пояснити тим, що в даному контексті ця назва застосовується не до всесвітньо відомого символу Посейдона, а до характеристики вигаданої річки.

«*You are the rightful heir to your brother Robert, the true Lord of the Seven Kingdoms, and King of the Andals, the Rhoynar, and the First Men,*» *he said desperately, «but even so, you cannot hope to triumph without allies.»*

– *Ви є справжнім спадкоємцем вашого брата Роберта, законним Семицарства повелителем, королем андалів, ройнарів та першолюдей, – похнюпившись, ствердив маестер, – та все ж не можете сподіватися на перемогу без союзників.*

«Ihr seid der rechtmäßige Erbe Eures Bruders Robert, der wahre Herr der Sieben Königslande und König der Andalen, der Rhoynar und der Ersten Menschen», sagte er, «und dennoch dürft Ihr ohne Verbündete nicht hoffen zu obsiegen.»

В цьому прикладі прийом транслітерації використовуються для передачі назви вигаданого народу (*the Andals – андали – der Andalen*), який не має аналога як в українській, так і в німецькій мовах.

Наступним видом лексичних трансформацій є *транскрипція*:

Lothor Brune to be raised to the estate of knighthood, and granted land and keep in the riverlands at war's end.

Лотор Брюн підноситься до лицарського стану і отримує землю та замок у річковому краю, які перейдуть йому наприкінці війни.

Lothor Brunn wird in den Stand der Ritterschaft erhoben und erhält am Ende des Krieges Ländereien und einen Bergfried in den Flusslande.

В даному випадку перекладачем була використана транскрипція ім'я *Lothor* ['ləʊθə] у зв'язку з відсутністю в українській мові фонем, що є наявними в англійській мові: «th» [θ] – «т».

В німецькій мові був застосован прийом транслітерації: *Lothor – Lothor*.

Ser Endrew was showing him the error of that presumption.

Пан Єндрей саме показував бовдурові, як той помиляється.

Ser Endru machte ihn gerade auf seinen Irrtum aufmerksam.

В цьому прикладі в німецькому перекладі було застосовано транскрипцію оригінального імені *Endrew* ['ændru:], що є варіантом реального англійського імені *Andrew* ['ændru:], в німецьке ім'я *Endru* через

розбіжність з вимовою англійських та німецьких буквосполучень: «-ew» – «-u».

Український варіант було перекладено способом наближеного (уподібнюючого) перекладу: *Endrew* – *Єндрей*.

Crawn would be even less so; his Moon Brothers had the guard today.

I те незадоволення повною міркою відчує Крон, бо ж це його Брати Місяця сьогодні вартували при Правиці.

Und Kron würde das gewisslich auch nicht sein, wenn er ihn sich erst einmal vorgenommen hatte.

В цьому прикладі транскрипція була застосована в обох перекладах: *Crawn* [krɔ:n] – *Крон* українською мовою та *Crawn* [krɔ:n] – *Kron* [krɔn] німецькою мовою.

Наступним видом лексичних трансформацій є *змішане транскодування*:

Ser Jacelyn's gold cloaks faced them across the hall.

Золотокирейники пана Джаселина вишикувалися навпроти через престольну палату.

Ser Jaslyns Goldröcke hatten auf der anderen ihren Platz Gefunden.

В першому прикладі перекладач на українську мову використав *змішане транскодування*, в якому було використано принципи транскрипції (*Джа-*) з елементами транслітерації (*-селин*): *Jacelyn* [ˈdʒaslin]

В німецькій мові перекладачем була використана транскрипція через відсутність в ній тих ж самих фонем, що є наявними в англійській мові: («j» [dʒ] – «j» [j]): *Jacelyn* [ˈdʒaslin] – *Jaslyn* [ˈjaslin].

«The Lady Margaery will make you a far more suitable queen.»

– Панна Маргерія значно краще пасує вам як королева і дружина.

«Lady Margaery wäre eine weitaus passendere Königin an Eurer Seite.»

В даному прикладі перекладач з англійської на німецьку мову застосував *змішане транскодування*, в якому транскодована форма повністю

збігається з оригінальною, де транскрипція і транслітерація накладені одна на одну: *Margaery* [ˈmardʒəri] – *Margaery* [ˈmardʒəri].

Ser Mandon Moore remained untroubled.

Пан Мандон Мур лишився цілком незворушним.

Ser Mandon Moor zeigte sich unbesorgt.

В цьому випадку змішане транскодування в українському варіанті характеризується відсіканням кінцевого *e*, а також елементом транскрипції, що полягає у відсутності в українській мові фонем, наявних в англійській мові («oo» – «y»): *Moore* [mʊə] – *Mur*.

В німецькому варіанті змішане транскодування використано тільки у зв'язку з відсіканням кінцевого *e*: *Moore* [ˈmʊə] – *Moor* [ˈmoːɐ̯].

He would have a stern word with Dalla, warn her not to spread such tales.

Йому закортіло суворо попередити Даллу, щоб менше базікала дурниць.

Er würde ein ernstes Wort mit Dalla reden und sie warnen, nicht solche Geschichten in Umlauf zu bringen.

До цього прикладу змішаного транскодування ми відносимо запозичені терміни, в яких транскодована форма як в українській, так і в німецькій мовах повністю збігається з оригінальною, де транскрипція і транслітерація накладені одна на одну: *Dalla* [ˈdala] – *Далла* українською та *Dalla* [ˈdala] німецькою мовами.

Наступним видом лексичних трансформацій є *наближений (уподібнюючий) переклад*:

«*Shireen has a mottled, half-frozen face as well.*»

– *Ширена теж має пістряве і наполовину нерухоме обличчя.*

«*Sharin hat ein fleckiges, halbgelähmtes Gesicht.*»

В першому прикладі в українській мові було використано наближений (уподібнюючий) переклад, при якому українська передача

ім'я *Shireen* – *Ширена* має подібну фонетичну структуру, але українське відмінювання.

Німецький варіант цього імені було передано способом транскрипції, що виражено відсутніми в німецькій мові фонемами, які наявні англійській мові («i» – «a»; «ee» – «i»): *Shireen* [ʃai'ri:n] – *Sharin* [ʃa'rin].

At Winterfell they had called her «Arya Horseface» and she'd thought nothing could be worse, but that was before the orphan boy Lommy Greenhands had named her «Lumpyhead».

У Зимосічі її, бува, кликали Ар'єю-Конякою, і тоді вона гадала, що гіршого прізвиська на світі не буває. Аж поки хлопчик-сирота Ломик Зеленорукий не обізвав її Бибкою.

Auf Winterfell war sie «Arya Pferdegesicht» genannt worden, und etwas Schlimmeres hatte sie sich kaum vorstellen können, aber da hatte dieser Waisenjunge Lommy Grünhand sie auch noch nicht «Klumpkopf» gerufen.

Переклад *Ар'я-Коняка* українською мовою є наближеним перекладом англійського *Arya Horseface*, що не має аналогу в українській мові. Дослівно це перекладається як «Ар'я-Коняче обличчя», що звучить досить дивно. Тому, замість іншомовної реалії перекладач використав реалію української мови із своєю національною специфікою, яка має значну семантичну схожість з оригіналом і певною мірою розкриває суть описуваного персонажа. Такий переклад є більш зрозумілим українському читачеві.

В німецькій мові було використано напівкалькування повного англійського імені *Arya Horseface* на німецьке *Arya Pferdegesicht*, в якому ім'я персонажа було передано шляхом транскрипції задля передачі максимальної фонетичної близькості англійської та німецької мов (*Arya* [ar'ja] – *Arya* [ar'ja]), а прізвиське прийомом калькування, в якому англійське *Horseface* було перекладено та адаптовано до німецького *Pferdegesicht*.

Dalla and Matrice were talking by the well, and Dalla said she heard the red woman tell Mother that it was dragonsbreath.

Далла та Матриса балакали біля колодязя, і Далла розповіла, що червона жінка казала пані матері, наче то подих дракона.

Dalla und Matricia haben sich am Brunnen darüber unterhalten, und Dalla hat gesagt, sie habe gehört, wie die Rote Frau Mutter erklärte, es sei Drachenatem.

В цьому прикладі і в українському, і в німецькому перекладах відбулася адаптація вихідної форми імені *Matrice* до українського *Матриса* та німецького *Matricia*, що мають подібні фонетичні та граматичні структури до мови оригіналу та в той же час знайомі українському та німецькому читачу форми власних назв.

Наступним видом лексичних трансформацій є калькування:

Less common were the sigils of Flint and Karstark.

Рідше траплялися знаки Кремінців та Карстарків.

Weniger häufig waren die Wappen von Flint und Karstar.

В першому прикладі українською мовою методом калькування було перекладено англійське прізвище *Flint* – *Кремінець*, що пов'язано з тим, що завдяки цієї трансформації український читач може уявити, чому саме даний персонаж має таке прізвище, а також може пов'язати це з тим, що род цього чоловіка був таким міцним, що його можна було порівняти з каменем.

В німецькому варіанті було використано спосіб змішаного транскодування, в якому, при передачі, транскрипція та транслітерація накладені одна на одну (*Flint* ['flint] – *Flint* ['flint]), що не дає німецькому читачу зрозуміти причину походження цього прізвища. При використанні калькування, ім'я цього персонажа звучало би як «Robin Feuerstein».

«You esteem this Penrose more than you do my lords bannermen.»

– Ти поважаєш того Пенроза більше, ніж моє власне значкове панство.

«*Ihr schätzt diesen Fünfrosen höher ein als meine Vasallen.*»

В даному випадку, на протилежність попередньому, в німецькому перекладі було використано калькування (*Penrose – Fünfrosen*), що надає німецькому читачу більш зрозуміле тлумачення назви благородного будинку.

В українському варіанті було використано змішане транскодування у зв'язку з відсіканням кінцевого *e*: *Penrose* ['pen'gəuz] – *Пенроз*.

He could not behold the fiery heart without thinking of the shadow Melisandre had birthed in the gloom beneath Storm's End.

Він не міг бачити вогняного серця без того, щоб не згадати про тінь, яку Мелісандра породила у мороці під Штормоламом.

Er konnte das flammende Herz nicht ansehen, ohne an den Schatten zu denken, den Melisandre unter Sturmkap geboren hatte.

В цьому прикладі калькування виконує функцію найменування об'єкта, а також представляє ту нечисленну групу слів, форма яких вказує на національну приналежність предмету, та відображає специфіку середньовічного світу, вигаданого автором. У зв'язку з цим, основною метою є збереження колориту оригіналу в перекладі. Передача за допомогою прийому калькування є обґрунтованим перекладацьким рішенням.

Те ж саме застосовується і до перекладу на німецьку мову, де у перекладі *Sturmkap* способом калькування відображено ті ж самі функції, що і в перекладі на українську мову.

Наступним видом лексичних трансформацій є *напівкалькування*:

«*Ser Balon Swann dropped the Lannister lion to draw his longsword.*»

– *Пан Балон Лебедін сам відкинув ланістерівського лева, щоб оголити меча.*

«*Ser Balon Swann ließ den Lennisterlöwen fallen und zog das Langschwer.*»

В першому прикладі було використано калькування повного оригінального імені *Balon Swann* на українське *Балон Лебедин*, в якому ім'я персонажа було передано шляхом змішаного транскодування, в якому транскрипція і транслітерація накладені одна на одну (*Balon* ['balɔn] – *Балон*), а прізвище прийомом калькування, в якому англійське *Swann* було перекладено та адаптовано до українського *Лебедин*.

Німецький варіант було повністю передано способом змішаного транскодування: *Balon Swann* ['balɔn swɔn] – *Balon Swann* ['balɔn swan].

«And have men posted around the Moonrunner , in case the Redwynes find a second guard short of coin.»

– А навколо «Місячної доріжки» поставить чати, щоб Рожвини не знайшли ще одного стражника, спрагло до зайвих грошей.

«Und postiert Männer bei der Mondläufer, falls die Rothweyns einen zweiten Wächter finden, der zu wenig Münzen im Geldbeutel hat.»

В даному випадку напівкалькування було застосовано в німецькій мові. Англійське *Redwyne* було перетворено на німецьке *Rothweyn*, в якому частина *Red-* була передана способом калькування *Rot-* та частину *-wyne* було транскодовано у *-hweyn*.

В українській мові англійське *Redwyne* було перетворено способом наближеного (уподібнюючого) перекладу на *Рожвин*, що збігається з фонетичною та граматичною структурою українських фамілій.

«Your uncle could tell you of the times Craster's Keep made the difference between life and death for our rangers.»

– Твій дядько міг би розповісти, скільки наших розвідників знають Крастерів Дитинець як рятунок від смерті.

«Dein Onkel könnte dir von den Zeiten erzählen, als Crasters Bergfried für unsere Grenzer die Rettung vor dem sicheren Tod bedeutete.»

В цьому прикладі обидва переклади як на українську, так і німецьку мову були виконані способом напівкалькування. Таким чином, англійський оригінал було передано способом змішаного транскодування

(*Craster's* ['krastəs] – *Крастерів*) та калькування (*Keep* – *Дитинець*) в українській мові.

Так само і з німецькою мовою, в якій напівкалькування передається змішаним транскодуванням (*Craster's* ['krastəs] – *Crasters* ['krastəs]) та калькуванням (*Keep* – *Bergfried*).

Наступним видом лексичних трансформацій є лексико-семантичні заміни, першою з яких є *генералізація*:

«*This is cheap steel, but it's a real sword.*»

– *Криця тут поганенька, зате клинок справжній.*

«*Zwar nur billiger Stahl, aber ein echtes Schwert.*»

У цьому прикладі використання слова *поганенька* українською мовою має більш загальне значення ніж англійське слово *cheap*, яке використовується перекладачем з тих причин, що в українському варіанті воно є кращим із стилістичних причин, таким чином наголошуючи на контрасті властивостей клинка.

Німецький варіант було перекладено дослівно: *cheap* – *billiger*.

The king was shaded beneath a crimson canopy, one leg thrown negligently over the carved wooden arm of his chair.

Король сидів у затінку під кармазиновим причілком, недбало перекинувши одну ногу через різьблений поручень крісла.

Der König saß im Schatten unter einem roten Baldachin und hatte ein Bein lässig über die geschnitzte Armlehne seines Stuhls gehängt.

В даному випадку використання слова *roten* німецькою мовою з більш загальним значенням ніж англійське слово *crimson* позбавляє перекладача від необхідності уточнювати, який саме відтінок має на увазі автор.

В українській мові було названо то й ж самий колір (*crimson* – *кармазиновий*).

The maester stood on the windswept balcony outside his chambers.

Маестер стояв на вітрисному балконі, прибудованому до його помешкань.

Der Maester stand auf dem windgepeitschten Balkon vor seinem Zimmer.

В цьому прикладі оригінальне слово *chambers*, що має більш конкретне та архаїчне значення, в українському варіанті замінюється на більш загальне *помешкань*.

Так само і в німецькій мові, де конкретне *chambers* замінюється більш загальним словом *Zimmer*.

Наступним видом лексичних трансформацій є лексико-семантичні заміни, однією з яких є *конкретизація*:

«Gate shouldn't be hard, but the road's another matter».

– Пройти крізь браму – то не клопіт.

«Am Tor sollte es nicht weiter schwierig sein, unterwegs auf der Straße sieht die Sache allerdings anders aus».

В першому випадку конкретизація англійського слова *gate* на *брама* додає величності українському слову, тому що брама є саме великими воротами, що є характерним українській мові прикрашенням слова.

В німецькій мові конкретизації не відбулося.

Calm as still water, she told herself, the way Syrio Forel had taught her.

«Спокійна, як тиха вода», сказала вона собі, як учив Сиріо Форель.

Ruhig wie stilles Wasser, schärfte sie sich ein, wie es Syrio Forel ihr beigebracht hatte.

Цей приклад є поширеною конкретизацією англійських дієслів *to say* та *to tell*, які перекладаються на німецьку мову не тільки як *sagen*, а й більш конкретним *schärfte*, що у даному випадку додає емоційного забарвлення слову.

В українському варіанті конкретизації не відбулося.

The air smelled of paper and dust and years.

У повітрі літав дух паперу, пилуки та незчисленних років.

In der Luft hing der Geruch von Papier und Staub und verstrichenen Jahrhunderte.

Більш конкретне позначення в німецькій мові у даному випадку є кращим за стилістичних причин. У художніх творах українською мовою не прийнято детально вдаватися до точних деталей у вимірах. В англійській мові це є більш поширеним, але в оригіналі автор вирішив використати більш загальне поняття *years*. Напроти, в німецькій мові подібні уточнення є доволі вагомими, тому перекладач використав більш конкретний вимір – *Jahrhunderte*.

В українському варіанті конкретизації не відбулося.

«I'm taking men and boys from the city,» Yoren growled as the sharp steel scraped at her head.

– Я з цього міста вивіз багацько хлопів та хлоп'ят, – гарчав Йорен, поки шкрябав їй череп гострим ножем.

«Ich bringe Männer und Jungen aus der Stadt», knurrte Yoren, während sein scharfer Stahl über ihren Schädel schabte.»

В даному прикладі конкретизація англійського слова *head* на *черепа* в українській мові та *Schädel* в німецькій мові є більш доречною у зв'язку з стилістичними особливостями української та німецької мов.

Існують також випадки, коли слово з англійської мови було перекладено на українську мову методом генералізації, у той же час на німецьку слово воно було перекладено методом конкретизації, наприклад:

Their camels were dressed in blankets of a hundred different hues.

Верблюди мали на спинах попони чи не сотні різних кольорів.

Ihre Kamele waren mit Decken in hundert verschiedenen Farbtönen verhüllt.

В цьому прикладі англійське дієслово *dressed* з більш вузьким предметно-логічним значенням замінюється на більш широке значення *мали* українською мовою.

У випадку з перекладом на німецьку мову, англійське дієслово *dressed* вже є більш широким значенням у порівнянні з більш вузьким значенням *verhüllt*.

Наступним видом лексичних трансформацій є лексико-семантичні заміни, однією з яких є *модуляція (смісловий розвиток)*:

I'm old enough to remember Lord Steffon before the sea took him, and I knew those three sons of his since they got their names.

Мої роки такі, що я пам'ятаю ще князя Стефана, поки його не забрало море, а всіх трьох його синів знав від їхніх перших імен.

Ich kann mich sogar noch an Lord Steffon erinnern, ehe ihn das Meer geholt hat, so alt bin ich, und ich kenne seine drei Söhne, seit sie ihre Namen bekommen haben.

В першому прикладі було використано модуляцію, в якій англійське *since they got their names* було перетворено на українське *від їхніх перших імен*. У вихідному варіанті мова йдеться про день, коли синам персонажа Стефана дали їх імена, в той час як в українській мові вказуються їх перші іменини, тобто день першої річниці від їх дня народження. Таким чином, процес було замінено наслідком.

В німецькому варіанті модуляції (сміслового розвитку) не відбулося.

«You didn't break your fast with us, and your bed hadn't been slept in.»

— З нами ти не снідав, і в своєму ліжку вночі не спав.

«Du hast nicht mit uns gefrühstückt, und dein Bett war unberührt.»

В даному випадку відбулася модуляція англійського виразу *your bed hadn't been slept in* на *dein Bett war unberührt* в німецькій мові через їх причинно-наслідкові відносини, в якому результат (він не спав в ліжку) оригінального речення було замінено причиною (до його ліжка ніхто не недоторкався) в реченні перекладу.

В українському варіанті модуляції (сміслового розвитку) не відбулося.

This house was a great favorite of his.

Він до цього будинку вчащав.

Dieses Haus hat er stets bevorzugt.

В цьому прикладі модуляція відбулася як в українському, так і в німецькому перекладах.

В українському варіанті ми маємо причинно-наслідкові відносини, в якому причину в оригінальному реченні *This house was a great favorite of his.* було замінено на результат в українському реченні *Він до цього будинку вчащав.* Таким чином, через те, що він дуже любив цей дім, то він систематично відвідував його.

В німецькому перекладі причинно-наслідкові відносини виражаються в перетворенні причини в англійському реченні *This house was a great favorite of his.* на результат в німецькому реченні *Dieses Haus hat er stets bevorzugt.* Таким чином, через те, що він дуже любив цей дім, то він систематично відвідував його. Таким чином, через те, що він дуже любив цей дім, то він віддавав перевагу саме йому.

Останнім видом лексичних трансформацій є лексико-семантичні заміни, однією з яких є *цілісне перетворення*:

Her head felt lumpy when she touched it.

Втім, на дотик її голова тепер справді скидалася на козячу бибку.

Tatsächlich fühlte sich ihr Kopf klumpig an.

В першому прикладі переклад словосполучення *felt lumpy* в українській мові передається як *скидалася на козячу бибку*, що зроблено за допомогою прийому смислового розвитку через відсутність загальних компонентів між англійською та українською мовами.

В німецькому варіанті цілісного перетворення не відбулося.

«So you keep to yourself and make your water in the woods, alone.»

– Тому пригни язика і ходи до вітру сама, якнайдалі у ліс.

«Deshalb musst du dich stets abseits halten, und Wasser wirst du nur allein im Wald lassen.»

В цьому випадку прийом цілісного перетворення в українській мові було використано з окремими словосполученнями *you keep to yourself* – *припини язика* та *take your water* – *ходи до вітру*. Ця трансформація стосується розмовної мови, де той самий зміст передається різними засобами англійської та української мов. Саме тому для позначення одного й того ж самого сенсу були використані фразеологічні одиниці.

Німецький варіант цілісного перетворення немає.

«*Be troubled,*» said Jon, «*and keep thy vows.*»

– Турбуватися, – відповів Джон, – і триматися обітниць.

«*Mich ärgern,*» antwortete Jon, «*und meinem Gelübde treu bleiben.*»

В даному прикладі англійське речення *Be troubled* в мові перекладу передається німецьким *Mich ärgern*, що є okazionalnoю семантичною відповідністю з іншою внутрішньою формою, яка присутня засобом німецької мови. Це також є специфікою розмовної мови.

В українському перекладі цілісного перетворення не відбулося.

«*If wights come walking, I'll know how to send them back to their graves.*»

– Якщо тут навіть з'являться мертв'яки, я вже якось спроможуся порозганяти їх по могилах.

«*Falls solche Wesen kommen, weiß ich, auf welche Weise ich sie in ihre Gräber zurücktreiben kann.*»

В цьому випадку оригінальне слово *wights* є вигаданим автором книги назва оживих трупів людей, та дослівно може перекладатися, як «створіння, тварюка, людина». Тому, український перекладач переклав це способом цілісного перетворення як *мертв'яки*, що є зрозумілим для українського читача.

Німецькою мовою англійське *wights* передається як *Wesen*, що означає «істоти» і також, як і в українському варіанті, є цілісним перетворенням та передає сенс позначуваного, що є доступним для розуміння німецькому читачу.

2.2. Аналіз використання граматичних перекладацьких трансформацій у сіквелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones»

У цьому підрозділі ми розглянемо граматичні трансформації із загальної вибірки 1000 одиниць синтезованої класифікації В.Н. Комісарова та нашої власної класифікації, на прикладі яких можна якомога точніше проаналізувати особливості використання граматичних трансформацій з англійської на українську та німецьку мови на матеріалі роману «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна [87] та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового [79] та перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом [88].

Першим видом граматичних трансформацій є *додавання*:

Lord Stannis had rewarded Davos with choice lands on Cape Wrath, a small keep, and a knight's honors ...

Князь Станіс винагородив Давоса добрячим куснем землі на місці Гніву, невеличким замком і лицарською відзнакою...

Lord Stannis hatte Davos mit Ländereien am Zornkap, einer kleinen Burg und den Ehren eines Ritters entlohnt...

В першому прикладі в українському реченні введення додаткового словосполучення *добрячим куснем* обумовлюється тим, що більш стислі англійські речення в українській мові вимагають більш розгорнутого вираження думки.

В німецькому перекладі додавання не відбулося.

It couldn't be, Arya thought, but when she glanced back, they were riding up the kingsroad, six in the black ringmail and golden cloaks of the City Watch.

«Неможливо», подумала Ар'я, але коли зиркнула назад, то побачила їх на гостинці — шістьох у чорних кольчугах та золотих киреях міської варту Король-Берега.

Das kann nicht wahr sein, dachte Arya, doch als sie einen Blick über die Schulter warf, kamen sie tatsächlich die Straße herauf, sechs Männer in den schwarzen Kettenhemden und den goldenen Umhängen der Stadtwache.

В німецькому варіанті наведеного прикладу до оригінальної структури речення додається вираз *über die Schulter*, в якому додавання було використано для уточнення.

В українському перекладі додавання не відбулося.

Ser Rodrik bellowed for quiet.

Пан Родрік загарчав, вимагаючи тиші.

Ser Rodrik rief die Anwesenden zur Ruhe.

В даному випадку як в українському, так і в німецькому перекладах відбулося додавання, але вже різних членів речення.

В українській мові додали прислівник недоконаного виду *вимагаючи*, що використовується для адекватності перекладу та є відповідним перекладом англійської конструкції *bellowed for quiet*.

В німецькій мові додали доповнення *die Anwesenden*, що є логічним уточненням до контексту оригінального речення.

Наступним видом граматичних трансформацій є *опущення*:

The lord had used a butcher's cleaver, the better to cut clean and true.

Князь скористався різницьким тесаком, аби зробити справу чисто й вірно.

Der Lord hatte das Hackbeil eines Metzgers verwendet, um eines sauberen Schnittes willen.

В першому прикладі словосполучення *clean and true* є прикладом надмірності, що притаманне саме стилю письмовій мові англійської мови. Німецькій мові воно не властиво, тому при перекладі в цьому випадку необхідно вдатися до опущення (тобто не повторення синоніма, а заміни двох слів одним).

В українському варіанті опущення не відбулося: *clean and true* – *чисто й вірно*.

«*What is it Mance Rayder fears, I wonder?*»

– Чого це Манс так боїться?

«*Wovor fürchtet sich Manke Rayder, frage ich mich?*»

У даному випадку фраза *I wonder* була вилучена з тексту через те, що вона є надлишковою у перекладі та з її втратою сенс речення не змінюється.

В німецькому варіанті опущення не відбулося: *I wonder – frage ich mich*.

Розглянемо варіант, в якому і в українській, і в німецькій мовах застосовується опущення:

«*But I want to ride!*»

– Але я хочу!

«*Aber ich will!*»

В цьому прикладі в англійському тексті семантично надлишковим є *to ride*, оскільки вже з фрази *Але я хочу!* українською мовою та *Aber ich will!* німецькою мовою зрозуміло, що мається на увазі з контексту попереднього діалогу: «*I'm supposed to ride against the straw man.*» «*Not today.*»

Наступним видом граматичних трансформацій є *синтаксичне уподібнення (дослівний переклад)*:

Bran grabbed the bar overhead and pulled himself up, shouting for help.

Бран ухопився за прут над головою і підтяг себе вище, гукаючи по допомогу.

Bran packte die Stange über seinem Kopf, zog sich hoch und rief um Hilfe.

В першому прикладі синтаксична структура оригінального англійського тексту була перетворена в аналогічну структуру в українській мові через наявність у цих реченнях паралельних синтаксичних структур. Однак, це речення супроводжується такою зміною структурних компонентів, як опущення певного артикля *the*, вибором контекстуального

відповідника до слова *bar* – *прут* та зміною морфологічної форми фразового дієслова *pulled up* на дієслово *підтяг* з прислівником *вище*.

В німецькому перекладі переклад не є дослівним, том що тут використана така граматична трансформація, як транспозиція (герундій *shouting* було змінено на дієслово *rief*).

Men, many men, many horses, and fire, fire, fire.

Люди, багато людей, багато коней, І вогонь, вогонь, вогонь.

Männer, viele Männer, viele Pferde, und Feuer, Feuer, Feuer.

Даний німецький переклад є ідеальним прикладом синтаксичного уподібнення (дослівного перекладу). В німецькому реченні не було виконано ніяких замін структурних компонентів; воно є абсолютно аналогічним варіантом оригіналу та повністю зберігає стилістичне забарвлення англійського речення.

В українському варіанті було застосовано трансформацію членування речень.

Aeron Damphair's voice cut through the insults like a sword through cheese.

Голос Аерона Мокрочуба прорізався крізь образи, наче меч крізь сир.

Aeron Feuchthaars Stimme schnitt die Beleidigungen ab wie ein Schwert, das durch Käse gleitet.

В даному випадку через паралельність синтаксичних структур англійське речення було перетворено в аналогічні українське та німецьке речення. При цьому, в українській мові відбувається така заміна структурних компонентів, як перетворення присвійного відмінка *Aeron Damphair's voice* на українське *Голос Аерона Мокрочуба* через відсутність в мові перекладу подібної граматичної конструкції, опущення певного артикля *the* та невизначеного артикля *a*.

В німецькій мові відбулася така заміна структурних компонентів, як додавання дієслова «*gleitet*», тому що граматики німецької мови потребує подібного додавання в структурі своїх речень.

Всі вищевказані зміни не зачепили основної будови речення, а були передані за допомогою аналогічних українських та німецьких форм, зберігаючи послідовність розташування відповідних членів речення в тексті.

Наступним видом граматичних трансформацій є *об'єднання речень*:

No one spared Arya a glance. They were looking for a highborn girl, daughter of the King's Hand, not for a skinny boy with his hair chopped off.

На Ар'ю ніхто й оком не кинув — шукали-бо шляхетну панянку, дочку Правиці Короля, а не коцаве хлопчисько з відтятим волоссям.

Niemand würdigte Arya auch nur eines Blicks. Man suchte nach einem hochgeborenen Mädchen, der Tochter der Hand des Königs, nicht nach einem mageren Jungen mit kahl geschorenem Schädel.

В першому прикладі синтаксичну структуру оригіналу було перетворено шляхом приєднання першого простого простого речення до наступного, що є доречним для української мови.

В німецькій мові об'єднання речень не відбулося.

«I'm the Old Bear's steward. I'll need to squire for him, tend his horse, set up his tent; I won't have time to watch over birds as well.»

— Я служу при Старому Ведмедеві. Я дбатиму про його зброю та коней, ставитиму його намет, а на пташок мені часу не лишиться.

«Ich bin der Bursche des Alten Bären, und gleichzeitig auch sein Knappe, ich muss sein Pferd versorgen und sein Zelt aufbauen; mir wird keine Zeit bleiben, auch noch auf die Vögel aufzupassen.»

В даному прикладі синтаксичну структуру оригіналу було перетворено шляхом приєднання двох простих речень, що перетворює німецький переклад на більш стилістично-забарвлений варіант.

В українській мові об'єднання речень не відбулося.

Tyrion Lannister took them at their word. He was garbed in heavy quilted breeches and a woolen doublet, and over it all he had thrown the shadowskin cloak he had acquired in the Mountains of the Moon.

Tyrion повірив на слово і вдяг товсті підбиті штани, вовняного жупана, а зверху – кожуха зі шкури сутінькота, якого здобув у Місячних горах.

Tyrion Lennister hatte sie beim Wort genommen, eine schwere, gesteppte Hose und ein Wollwams angelegt und darüber das Schattenfell aus den Mondbergen geworfen.

В цьому випадку як в українському, так і в німецькому перекладах відбулося об'єднання речень, при якому синтаксичну структуру оригіналу було перетворено шляхом з'єднання двох простих речень.

Наступним видом граматичних трансформацій є *членування речення*:

Maester Cressen remembered the day Davos had been knighted, after the siege of Storm's End.

Маестер Кресен пам'ятав день, коли Давоса висвятили у лицарі. Це сталося після облоги Штормоламу.

Maester Cressen erinnerte sich an den Tag, an dem Davos zum Ritter geschlagen worden war nach der Belagerung von Sturmkap.

У першому прикладі виділення останньої частини англійського висловлювання в окреме речення в українському перекладі дозволяє чітко виділити, коли саме відбулася згадана подія.

Німецький варіант було передано без членування речення.

Sansa watched him walk off, his body swaying heavily from side to side with every step, like something from a grotesquerie.

Санса дивилася, як він крокує геть, важко розгойдуючись на кожному кроці, наче потвора з химерного вертепу.

Sansa blickte ihm nach. Sein Körper schwankte bei jedem Schritt grotesk von einer Seite zur anderen.

В даному перекладі в німецькій мові було використано прийом членування для того, щоб підкреслити недолугість чоловіка, з яким розмовляла Санса.

В українському перекладі членування не відбулося.

В даному романі разом з членуванням речення неодноразово використовувалися й інші трансформації, наприклад:

He liked to watch the windows begin to glow all over Winterfell as candles and hearth fires were lit behind the diamond-shaped panes of tower and hall, and he loved to listen to the direwolves sing to the stars.

Йому подобалося, як починали блищати стрічасті шибки вікон по всьому замку, коли запалювали свічки та комини у баштах і кам'яних палатах. Він любив слухати, як лютотовки співали до зірок.

Es gefiel ihm zu sehen, wie die Fenster von Winterfell zu glühen begannen, wenn die Kerzen und Herdfeuer hinter den diamantförmigen Glasscheiben von Türmen und Halle angezündet wurden. Und er liebte es auch, den Schattenwölfen zuzuhören, wenn sie zu den Sternen sangen.

В цьому прикладі відбулося членування речення як в українській, так і в німецькій мовах, задля позбавлення громіздкості шляхом зменшення кількості слів в одному реченні та відокремлення останньої частини абзацу.

В українській мові при перекладі з англійської мови також було використано опущення. Інфінітив *to watch* було опущено через його необов'язковість для перекладу у зв'язку з зрозумілістю контексту.

Німецьке речення не має ніяких опущень.

Наступним видом граматичних трансформацій є *транспозиція* (заміна частин мови):

«*I ride better than you.*»

– *Я кращий вершник, ніж ти.*

«*Ich kann besser reiten als du.*»

В першому прикладі дієслово *ride* в українському варіанті передається як «вершник», тобто було використано субстантивацію.

В німецькому перекладі *ride* було перекладено як «reiten», що також є дієсловом, таким чином, субстантивації не відбулося.

The alchemists of Lys knew the way of it, though, and the Faceless Men of Braavos... and the maesters of his order as well, though it was not something talked about beyond the walls of the Citadel.

Втім, алхіміки Лусу добре знали на цій справі, як і Безликі з Браавосу... та й маестри його ордену теж, хоча за мурами Цитаделі намагалися про таке не базікати.

Trotzdem kannten die Alchimisten aus Lys und die Männer ohne Gesicht aus Braavos sie... und auch die Maester seines Ordens, wenngleich man außerhalb der Mauer der Citadel nicht darüber sprach.

В даному випадку як в українському, так і в німецькому перекладі відбувалася субстантивація прикметника *Faceless*, що в українській мові було перекладено як *Безликі*, а в німецькій мові як *Gesicht*, тобто в обох мовах прикметник було замінено іменниками.

JOFFREY BARATHEON, the First of His Name, a boy of thirteen years, the eldest son of King Robert I Baratheon and Queen Cersei of House Lannister.

ДЖОФРІ БАРАТЕОН, Перший тако наречений, юнак тринадцяти років, старший син короля Роберта I Баратеона та королеви Серсеї з дому Ланістер.

JOFFREY BARATHEON, der Erste Seines Namens, ein dreizehnjähriger Junge, ältester Sohn von König Robert I. Baratheon und Königin Cersei aus dem Hause Lennister.

В цьому випадку в перекладі на німецьку мову було використано ад'єктивацію форми словосполучення, тобто перехід іменника *thirteen* в прикметник *dreizehnjähriger*.

В українській мові ад'єктивації не відбулося: *a boy of thirteen years* – юнак *тринадцяти* років.

«The kindest thing you could do for that one is fill his cup with the milk of the poppy.»

– Зробіть добре діло – налейте йому келиха макового молока, і хай спить вічним безболісним сном.

«*Man würde ihm eine Gnade erweisen, wenn man seinen Kelch mit Mohnblumensaft füllte.*»

В даному прикладі в українській мові відбулася ад'єктивація форми словосполучення *milk of the poppy* – *макового молока*, тобто перехід іменника *poppy* в прикметник *макове*.

В німецькій мові також було застосовано ад'єктивацію: *poppy* – *Mohnblumen-*.

Milk of the poppy є вигаданим зіллям, тому в українській мові його назву було передано способом калькування (макове молоко). Однак, так як у реальному світі аналогом цього напою є маковий сік, то німецькою мовою його було перекладено як *Mohnblumensaft*, що перекладається як «маковий сік» і є тією самою аналоговою назвою оригіналу. Тому, перекладач на німецьку мову замість слова «молоко» використав слово «сік», що є більш зрозумілим для читача.

You got a long way to go in bad company.

До Стіни їхати далеченько, ще й у лихому товаристві.

Vor dir liegt eine lange Reise in schlechter Gesellschaft.

В цьому реченні відбулася адвербалізація прикметника *long* в прислівник *далеченько*.

В німецькому варіанті адвербалізації не відбулося: *long* – *lange*.

Small wonder that they had to hold Joff's tournament behind the thick stone walls of the Red Keep.

Не диво, що турнір на вшанування Джофа довелося вчиняти за товстими кам'яними мурами Червоного Дитинця.

So verwunderte es nur wenige, dass Joffs Turnier hinter den dicken Mauern des Roten Bergfrieds abgehalten werden musste.

В цьому реченні відбулася адвербалізація іменника *wonder* в прислівник *verwunderte*.

В українському варіанті адвербалізації не відбулося: *wonder* – *диво*.

Leaving King's Landing was easy, just like he'd said.

Старий не збрехав: з Король-Берега вони справді вибралися без клопоту.

Aus Königsmund herauszukommen war in der Tat so leicht, wie er behauptet hatte.

В даному прикладі відбулася вербалізація герундія *leaving* в дієслово минулого часу недоконаного виду *вибралися*.

В німецькому варіанті також відбулася вербалізація герундія *leaving*, але вже в інфінітив *herauskommen* з додаванням частки *zu*.

The talk at the wells had all been of troubles in the city of late.

Біля колодязів останнім часом пліткували, що в місті неспокійно.

An den Brunnen wurde in letzter Zeit häufig über Unruhen gesprochen.

В цьому випадку як в українській, так і в німецькій мовах відбулося дві трансформації транспозиції: адвербалізація та вербалізація. По-перше, англійський іменник *troubles* було передано прислівником «неспокійно» в українській мові та прислівником *häufig* в німецькій мові. По-друге, оригінальний іменник *talk* було передано дієсловом *пліткували* в українській мові та дієсловом *gesprochen* в німецькій мові.

Всі вищезазначені трансформації транспозиції (заміни частин мови) були виконані у зв'язку з різною нормою сполучуваності в англійській та українській і німецькій мовах.

Наступним видом граматичних трансформацій є *заміна членів речення*:

«For now, we are commanded to harry the Stony Shore.»

«А зараз нам наказали сплюндрувати Каменястий берег.»

«Im Augenblick haben wir Befehl, die Steinige Küste zu plündern.»

В першому прикладі в українському варіанті відбулася заміна членів речення через позначення об'єкта дії, в якому англійський підмет *we* замінюється українським доповненням *нам*.

В німецькому варіанті заміни членів речення не відбулося: *we* – *wir*.

«We're supposed to be childish.»

– Нам можна казати дитячі дурниці!

«*Und man erwartet von uns, kindisch zu sein.*»

В цьому випадку як в українському, так і в німецькому перекладах відбулася заміна членів речення через позначення об'єкта дії, в якому англійський підмет *we* замінюється українським доповненням *нам* та німецьким доповненням *uns*.

Might be it was morning, who can say?

А може, то було вранці, хто скаже?

»*Oder vielleicht auch heute Morgen, wer kann das schon sagen?*

В даному прикладі як в українському, так і в німецькому перекладах відбулася заміна членів речення через позначення підмет *morning* замінюється обставиною часу *вранці* в українській мові та *Morgen* в німецькій мові.

The last tourney had been different, Sansa reflected.

«*Не те що на минулому турнірі*», згадала Санса.

Das letzte Turnier war anders gewesen, dachte Sansa.

В цьому прикладі в українському варіанті відбулася заміна членів речення через позначення простору, в якому англійський підмет *The last tourney* замінюється обставиною місця *на минулому турнірі* в українській мові.

В німецькому варіанті заміни членів речення не відбулося: *The last tourney* – *Das letzte Turnier*.

The air smelled of paper and dust and years.

У повітрі літав дух паперу, пилуки та незчисленних років.

In der Luft hing der Geruch von Papier und Staub und verstrichenen Jahrhunderten.

В даному прикладі як в українському, так і в німецькому варіанті відбулася заміна членів речення через позначення простору, в якому англійський підмет *The air* замінюється обставиною місця *У повітрі* в українській мові та *In der Luft* в німецькій мові.

Наступним видом граматичних трансформацій є *заміна типу речення*:

That'll be the hardest part, the pissing, so don't drink no more'n you need.

І не пий більше, ніж мусиш — ніц нема важче, ніж відливати так, щоб ніхто не бачив.

Das ist das Schwierigste, das Pissen, darum trink nicht zu viel.

В першому прикладі відбулася заміна типу речення, яка призводить до синтаксичної перебудови, подібної до перетворень при використанні трансформації членування або об'єднання. У процесі перекладу головне речення *That'll be the hardest part, the pissing*, було замінено підрядним *ніц нема важче, ніж відливати так, щоб ніхто не бачив*; і навпаки, підрядне *so don't drink no more'n you need* замінено на головне *І не пий більше, ніж мусиш*.

В німецькому перекладі синтаксичної перебудови не відбулося.

«*Qarth itself is hers, she has no need of baubles,*»

– *Увесь Карф належить їй, а не твої дешеві цяцьки!*

«*Qarth selbst gehört ihr, was braucht sie da noch diesen Flitter.*».

В цьому прикладі оригінальне безсполучникове речення перетворилося на українське складносурядне речення з сурядним сполучником протиставлення *а*.

Німецький переклад залишився безсполучниковим, як і оригінал.

Complaining loudly, the bird took to the air.

Крук злетів у повітря, верескливо жаліючись.

Der Vogel beschwerte sich laut und erhob sich in die Luft.

В даному прикладі англійське безсполучникове речення в німецькій мові було перетворено на складносурядне речення з єднальним сполучником *und*.

Український переклад залишився безсполучниковим.

Jon blew out the taper he carried, preferring not to risk an open flame amidst so much old dry paper.

Джон дмухнув на свічку, яку мав із собою, аби не піддавати небезпеці відкритого полум'я стільки старого сухого паперу, і рушив до світла вузькими проходами під склепінчастою стелею.

Jon blies den Wachsstock in seiner Hand aus, da er inmitten solcher Mengen trockenen Papiers keine offene Flamme riskieren wollte.

В цьому випадку англійське безсполучникове речення було перетворено як в українській, так і в німецькій мові.

Англійський варіант було замінено на українське складносурядне речення з розділовим сполучником *аби*.

В німецькому перекладі дане речення було перероблено на складносурядне речення (Satzgefüge) з підрядний сполучником мети (einer einleitenden Konjunktion) *da*.

The first line had been transformed into a confusion of separate struggles.

Перша шерга остаточно перетворилася на плутанину окремих двобоїв.

Die erste Reihe hatte sich im Gewühl der Schlacht aufgelöst, und die Schiffe waren jetzt in Einzelkämpfe verwickelt.

В німецькому перекладі оригінальне просте речення *The first line had been transformed into a confusion of separate struggles*. перетворилося на складне *Die erste Reihe hatte sich im Gewühl der Schlacht aufgelöst, und die Schiffe waren jetzt in Einzelkämpfe verwickelt.*

Також, безсполучникове англійське речення перетворилося на німецьке складносурядне речення з єднальним сполучником *und*.

Український переклад залишився простим та безсполучниковим.

В даному романі разом з заміною типу речення неодноразово використовувалися й інші трансформації, наприклад:

Within Storm's End, the horses had long since been eaten, the dogs and cats were gone, and the garrison was down to roots and rats.

В самому Штормоламі давно поїли усіх коней, знищили собак з котами і доїдали щурів.

In Sturmkap hatte man längst die Pferde geschlachtet und gegessen, die Hunde und Katzen waren verschwunden, geblieben waren lediglich Wurzeln und Ratten.

В цьому прикладі в українській мові, окрім заміни типу речення, було використано й опущення. Складне речення в англійській мові (*Within Storm's End, the horses had long since been eaten, the dogs and cats were gone, and the garrison was down to roots and rats.*) було замінено на просте речення в українській мові (*В самому Штормоламі давно поїли усіх коней, знищили собак з котами і доїдали щурів.*).

Частинами мови, які були опущені, стали наступні іменники: *...and the garrison was down to roots and rats – і доїдали щурів.*

В німецькому варіанті речення залишилося складним, але, як і в українській мові, було використано опущення наступного іменника: *...and the garrison was down to roots and rats. – ...geblieben waren lediglich Wurzeln und Ratten.*

Наступним видом граматичних трансформацій є заміна числа:

«My lords,» he said gravely, «we have had a message from His Grace, with both good news and ill.»

– Панове, – поважно мовив він, насупивши брови, – ми отримали листа від його милості. З новинами водночас і добрими, і поганими.

«My lords», begann er ernst, «wir haben eine Nachricht von Seiner Gnaden erhalten, die Gutes und Schlechtes beinhaltet.»

В першому прикладі формі однини англійського додатка *news* відповідає додаток форми множини як в українській мові (*новини*).

В німецькому варіанті додаток *news* залишив форму однини – *Nachricht*.

В обох мовах перекладу це є okazіональною відповідністю у зв'язку з тим, що, хоч в англійській мові слово *news* може мати тільки форму однини, то українська мова може мати як форму однини (*новина*) так і множини (*новини*). Так само і німецька мова має форми однини (*die Nachricht*) та множини (*die Nachrichten*).

The Lannister guardsmen on the gate were stopping everyone, but Yoren called one by name and their wagons were waved through.

Ланістерівська сторожа на воротах зупиняла кожного подорожнього, але Йорен гукнув одного стражника на ім'я, і їхні вози пропустили, недбало махнувши рукою.

Die Wachen der Lennisters am Tor überprüften einen jeden, aber Yoren rief einen der Männer beim Namen an, und der winkte die Wagen durch.

В цьому випадку заміна числа є okazіональною відповідністю у зв'язку з синтаксисом українського варіанту: формі множини англійського іменника *guardsmen* відповідає іменник форми однини *сторожа* в українській мові.

В німецькій мові заміни числа не відбулося: *The... guardsmen – Die Wachen*.

Thoren Smallwood, a sinewy ranger with a weak chin and a weaker mouth hidden under a thin scraggle of beard, gave Jon and Sam a cool look.

Торен Рідколіс, жиливий розвідник зі слабким підборіддям і млявеньким ротиком, схованим під ріденькою борідкою, кинув на Джона та Сема холодний погляд.

Thoren Kleinwald, ein hagerer Grenzer mit fliehendem Kinn und schmalen Lippen, warf Jon und Sam einen kalten Blick zu.

В даному прикладі заміна числа є okazіональною відповідністю у зв'язку з синтаксисом німецького варіанту: формі однини англійського іменника *mouth* відповідає іменник форми множини *Lippen* в німецькій мові.

В українській мові заміни числа не відбулося: *mouth – ротиком*.

Sam's chins quivered.

Семові підборіддя затремтіли.

Sams Kinn zitterte.

В цьому випадку заміна числа є okazіональною відповідністю у зв'язку з синтаксисом німецького варіанту: формі множини англійського іменника *chins* відповідає іменник форми однини *Kinn* в німецькій мові.

В українській мові заміни числа не відбулося: *chins* – підборіддя.

He'd been a dyer's apprentice before he was caught stealing, and his arms were mottled green to the elbow.

Сам він раніше служив учнем при фарбівнику тканин, аж поки не спіймався на крадіжці; руки йому були заплямовані зеленою фарбою аж до ліктів.

Bevor man ihn beim Stehlen erwischt hatte, war er Lehrling eines Färbers gewesen, und seine Arme waren bis zum Ellbogen grün gesprenkelt.

В даному випадку формі однини англійського додатка *elbow* відповідають додатки форми множини як в українській (*ліктів*), так і в німецькій мовах (*Ellbogen*), що є okazіональною відповідністю.

Jon gave his garron the last of the oats and stroked his shaggy mane while Ghost prowled restlessly amongst the rocks.

Джон віддав своєму коникові останній овес і попестив кошлату гриву.

Jon gab seinem Pferd den letzten Hafer und streichelte die zottelige Mähne, während Geist ruhelos zwischen den Felsen umherlief.

В цьому прикладі формі множини англійського додатка *oats* відповідають додатки форми однини як в українській (*овес*), так і в німецькій мовах (*Hafer*).

В даному романі разом з заміною числа також зустрічалися випадки використання й інших трансформацій, наприклад:

The rushes were scratchy under the soles of his bare feet.

Очерет на підлозі дрянав босі ноги.

Die Binsen fühlten sich unter seinen nackten Füßen rau an.

В цьому прикладі були застосовані трансформації заміни числа й опущення. В англійській мові ми маємо форму множини *The rushes*, в той час як в українській мові перекладач використав форму однини *очерет*, що застосовується в якості засоба створення okazional'noї відповідності.

Щодо трансформації опущення, слова *under the soles of his bare feet* не потрібно перекладати як «під п'ятами босих ніг», тому що це є прикладом надмірності і є більш властивим стилю письмової англійської мови.

Німецький переклад залишив у собі форму множини та ті ж самі частини мови; він також не має у собі ніяких опущень.

Останнім видом граматичних трансформацій є *пермутація* (*перестановка*):

Lord Commander Mormont had taken up residence in the King's Tower after the fire had gutted his own.

Після того, як пожежа знищила Воєводську Вежу, князь-воєвода Мормонт оселився у Король-Башті.

Lord Kommandant Mormont hatte sich im Königsturm niedergelassen, nachdem das Feuer seinen eigenen Turm verwüstet hatte.

В першому прикладі в українській мові було застосовано пермутацію, в якій на перше місце вийшло підрядне речення, а на друге – головне, що є зворотним англійському варіанту, в якому головне речення передує підрядному. Така трансформація була використана через особливість правил синтаксису українських речень, в яких найчастіше на останнє місце стає інформація, яка згадується вперше.

Німецький варіант було перекладено синтаксичним уподібненням (дослівним перекладом).

Rup and Halder and Toad had offered to buy him his first woman to celebrate his first ranging.

Пун з Гальдером та Ропухом запропонували скинутися йому на першу жінку, щоб відсвяткувати першу розвідку.

Pun und Halder und Kröte hatten ihm angeboten, zur Feier seiner ersten Patrouille seine erste Frau für ihn zu bezahlen.

В даному випадку в німецькому реченні відбулася перmutація двох виразів англійського варіанту через особливість перекладеного речення: інфінітив *to celebrate* було передано в якості іменника *Feier*, тому, через те, що англійське *to buy* в німецькому варіанті має конструкцію *zu + інфінітив*, то переклад *zu bezahlen* має переміститися в кінець речення через особливість німецької граматики. Таким чином, *seine erste Frau für ihn zu bezahlen* перемістили в кінець.

It will be gone soon enough, never to be seen again in our lifetimes.

Скоро вона зникне і за нашого життя більше не з'явиться.

Bald wird er wieder verschwunden sein, und in Eurem ganzen Leben werdet Ihr ihn nicht wieder sehen.

За правилами, англійське речення зазвичай починається з підмета, за яким слідує присудок, тобто рема є центром повідомлення, яка стоїть на першому місці; тема, або обставини (місця і часу) найчастіше розташовуються в кінці речення. І навпаки, на початку речення в українській мові найчастіше стоять другорядні члени (обставини часу і місця), за ними йде присудок і лише в кінці – підмет.

Цей приклад і відображається в нашому тексті, де в англійському варіанті ми спочатку маємо рему *It will be gone*, а потім тему *soon enough*, а також рему *to be seen again* перед темою *in our lifetimes*. В українському перекладі ми спочатку маємо тему *Скоро*, потім рему *вона зникне*, та аналогічно тему *за нашого життя* та рему *не з'явиться*.

В німецькому перекладі, так само, як і в українському, ми маємо схему тема (*Bald*) – рема (*wird er wieder verschwunden sein*) – тема (*in Eurem ganzen Leben*) – рема (*werdet Ihr ihn nicht wieder sehen*).

В даному романі разом з пермутацією неодноразово використовувалися й інші трансформації, наприклад:

«*Sam?*» *Jon called softly.*

— *Семе?* — неголосно покликав Джон.

«*Sam?*», rief Jon leise.

В даному випадку відбулася заміна порядку слів через відповідну структуру українського речення при прямій мові, в якій обставина виходить на перше місце, а підмет займає останню позицію, на відміну від англійського варіанту, в якому ці члени речення стоять навпаки: підмет – присудок – обставина.

В німецькому варіанті також відбулася пермутація через особливості німецької структури речення, в якій присудок виходить на перше місце, підмет на друге та обставина на третє.

When first he came to Dragonstone, the army of stone grotesques had made him uneasy, but as the years passed he had grown used to them. Now he thought of them as old friends.

Коли маестер тільки прибув на Дракон-Камінь, то почувався незатишно посеред сонму кам'яних потвор, але за минулі роки звик і тепер вважав їх старими друзями.

Bei seiner Ankunft in Drachenstein hatten ihm die grotesken Steine ein unbehagliches Gefühl bereitet, doch über die Jahre hatte er sich an sie gewöhnt. Mittlerweile betrachtete er sie als alte Freunde.

В цьому прикладі було використано трансформації пермутації та об'єднання речень. Синтаксичну структуру в оригінальному реченні було перетворено шляхом з'єднання двох простих речень. Об'єднання речень в українській мові відбувається рідше, ніж членування, та в цьому реченні воно супроводжується пермутацією.

Німецький варіант було перекладено синтаксичним уподібненням (дослівним перекладом).

Doubtless that was what they told Joffrey; Sansa was not so sure.

Авжеж так казали самому Джофрі, але чи була то правда? Щодо цього Санса мала великі сумніви.

Ohne Zweifel erzählten sie dies Joffrey; Sansa war sich nicht so sicher, ob es wirklich stimmte.

У цьому прикладі в німецькому перекладі було використано трансформації додавання до англійського речення *Doubtless that was what they told Joffrey* частини німецького виразу *ob es wirklich stimmte*, до якого також була застосована перmutація і яке було переміщено в кінець наступного речення. Те ж саме англійське речення *Doubtless that was what they told Joffrey* є складнопідрядним, яке в німецькій мові стає простим та безсполучниковим: *Ohne Zweifel erzählten sie dies Joffrey*.

В українській мові перmutації не відбулося, але було використано трансформації заміни типу речення, додавання та транспозиції. Переклад англійського оригінального речення в українському варіанті виконаний за допомогою заміни складнопідрядного речення *Doubtless that was what they told Joffrey* на складносурядне *Авжеж так казали самому Джофрі, але чи була то правда?*, в якому частина *але чи була то правда?* також є трансформацією додавання. Додавання відбулося і в наступному реченні: *Sansa was not so sure. – Щодо цього Санса мала великі сумніви*. Також тут була застосована транспозиція, а саме субстантивація, де прикметник *sure* в англійській мові перетворився на іменник *сумніви* в українській мові.

Davos had submitted, on the condition that Stannis wield the knife himself; he would accept no punishment from lesser hands.

Давос підкорився вироківі, але поставив умову, щоб Станіс вчинив покарання власноруч — він не бажав потерпати від ножа у чийось нижчих руках.

Davos hatte sich diesem Urteil unter der Bedingung unterworfen, Stannis persönlich müsse das Messer führen; niemand von niedrigerem Range dürfe das Urteil vollstrecken.

У цьому прикладі в англійському та українському варіантах відбулася перmutація присудків у головному та підрядному реченнях: *on the condition that Stannis wield the knife himself – щоб Станіс вчинив покарання власноруч та *he would accept no punishment from lesser hands – він не бажав потерпати від ножа у чийхось нижчих руках.**

В українському перекладі оригінального речення також відбулася заміна типу речення: безсполучникове речення змінилося на складне речення з різними типами зв'язку: *але* – сурядний сполучник протиставлення; *щоб* – підрядний сполучник мети; а також безсполучникове «—».

В німецькому варіанті перекладу перmutації не відбулося та саме речення залишилося безсполучниковим. При цьому, в німецькій мові було використано трансформацію додавання: *diesem Urteil*.

2.3. Аналіз використання лексико-граматичних перекладацьких трансформацій у сиквелі Дж. Р.Р. Мартіна «Game of Thrones»

У цьому підрозділі ми розглянемо лексико-граматичні трансформації із загальної вибірки 1000 одиниць синтезованої класифікації В.Н. Комісарова та нашої власної класифікації, на прикладі яких можна якомога точніше проаналізувати особливості використання лексико-граматичних трансформацій з англійської на українську та німецьку мови на матеріалі роману «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна [87] та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового [79] та перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом [88].

Першим видом лексико-граматичних трансформацій є *антонімічний переклад*:

«Don't see why no one wants neither o' you,» Yoren said, «but they can't have you regardless».

– *Хто їх розбере, нащо їм один чи другий, – мовив Йорен, – та не матимуть жодного.*

«*Wüsste nicht, weshalb sie es überhaupt auf einen von euch beiden abgesehen haben sollte*» unterbrach Yoren sie, «*bekommen tut sie jedenfalls keinen*».

У цьому прикладі англійське речення *Don't see why no one wants neither o' you...* перекладається на українську як *Хто їх розбере, нащо їм один чи другий...*, що є заміною негативної конструкції оригінального тексту на позитивну в перекладі.

В німецькій мові те ж саме значення передається негативною формою, як і в англійському варіанті: *Don't see why – Wüsste nicht.*

If it's a girl, that's not so bad, she'll grow a few years and he'll marry her.

Якщо буде дівчинка, то не так страшно, вона трохи виросте і стане їм дружиною.

Wenn es ein Mädchen wird, ist es ja gut, dann wird sie groß werden und ihn heiraten.

В даному випадку, в мові перекладу не варто вдаватися до точного перекладу з стилістичних міркувань, так як подібний переклад у німецькій мові є занадто громіздким. Тому в німецькій мові було використано антонімічний переклад: *that's not so bad – ist es ja gut.*

В українській мові, те ж саме значення передається негативною формою, як і в англійському варіанті: *that's not so bad – то не так страшно.*

«*The Mad King?*» *Jon was confused. Aerys had been king before Robert, that wasn't so long ago.*

– *Навіженого Короля? – Джон був спантеличений. Адже Аерис був королем перед Робертом, і вельми нещодавно.*

«*Den Irren König?*» *Jon war verwirrt. Aerys war vor Robert König gewesen, aber erst vor kurzem.*

У цьому прикладі і в українському, так і в німецькому перекладі було застосовано антонімічний переклад. Англійське речення *that wasn't so long ago* в українській мові передається як *і вельми нещодавно*, в і німецькій мові як *aber erst vor kurzem*, що є заміною негативної конструкції оригінального тексту на позитивну в обох мовах перекладі.

Наступним прикладом лексико-граматичних трансформацій є експлікація або описовий (роз'яснювальний) переклад:

«*And the last time he went ranging, he says he saw a bear fifteen feet tall.*»

– *Останнього разу, як він був у розвідці, то сказав, що бачив ведмедя у два з гаком людські зрости заввишки.*

«*Und bei seiner letzten Patrouille will er einen fünf Meter großen Bären gesehen haben.*»

В першому випадку англійське *feet* є мірою довжини, яку використовують в Америці, в той час коли хоча фути є відомими для носіїв української та німецької мов, не кожний зрозуміє яка саме кількість мається на увазі. Тому в українській мові використовується метод роз'яснювального перекладу, в якому фут описується як *два з гаком людські зрости*, що надає повне пояснення цього значення на мові перекладу та є повним розкриттям його суті.

В німецькому перекладі було застосовано компенсацію, в якому англійське *feet* було компенсовано німецьким *Meter*, що є європейською мірою довжини та відоме як носіям німецької мови, так і носіям української мови.

«*An inventory,*» *Sam* *said,* «*or perhaps a bill of sale.*»

– *То господарські списки,* – *зазначив Сем,* – *чи може, купчі папери.*

«*Eine Inventarliste,*» *meinte Sam,* «*oder vielleicht eine Liste von Waren, die gekauft werden sollten.*»

В цьому прикладі англійське словосполучення *a bill of sale* в німецькій мові було перекладено способом роз'яснювального перекладу, в

якому *a bill of sale* описується як *eine Liste von Waren, die gekauft werden sollten*, що додає уточнення того, для чого саме є призначеними ці папери.

В українському перекладі відбулася заміна числа з однини на множину: *a bill of sale* – *купчі папери*.

укрнем

Останнім видом лексико-граматичних трансформацій є *компенсація*:

«*Just as if I was one of those true knights you love so well, yes. What do you think a knight is for, girl? You think it's all taking favors from ladies and looking fine in gold plate? Knights are for killing.*»

– *Еге ж*. Наче я один з тих правдивих лицарів, у яких ти так кохаєшся. А чи знаєш ти, *дівчинко*, нащо взагалі потрібні лицарі, *га*? Може, для того, щоб цілувати панянкам ручки та хизуватися у золотій броні? *Дзуськи!* Лицарі живуть на світі, щоб вбивати.

«*So wie einem dieser wahren Ritter, die du so sehr liebst, ja. Wozu, denkst du, ist ein Ritter da, Mädchen? Meinst du, es geht dabei bloß um die Gunst einer Dame und eine prächtige goldene Rüstung? Ritter sind dazu da, um zu töten.*»

В першому прикладі було використано компенсацію для того, щоб передати смислові елементи і стилістичні особливості оригіналу. Таким чином, в українській мові відбувається зміна місцезнаходження слова *yes*, яке стояло у кінці першого речення в англійському варіанті, але в мові перекладу знаходиться в самому початку мови персонажа та є окремим реченням *Еге ж*. Цей вираз також є широко вживаним в українській мові та є ближчим для сприйняття читачу.

В наступному реченні компенсація виражається у додаванні українського *га?* задля акцентування питання. В оригіналі цей акцент виражений виділенням слова *girl*, яке в українському перекладі також присутнє, але переноситься в середину речення. Таким чином у перекладі з'являється два акценти.

Доданий елемент *Дзуськи!* також є елементом компенсації, якого хоч і немає в оригіналі, але його присутність виражає емоції мовника.

Таким чином, український перекладач додав багато колоритних елементів способом компенсації. І хоча такі перекладацькі трансформації можуть здаватися надлишковими, але також не можна заперечувати, що вони є стилістично відповідними до контексту.

В німецькій мові компенсації не відбулося, та особливості мови персонажа були передані тими ж самими засобами: *yes – ja, ... girl? – ...Mädchen?*

«Fool! You think he's done with us? Next time he won't prance up and hand me no damn ribbon. Get the rest out o' them baths, we need to be moving. Ride all night, maybe we can stay ahead o' them for a bit.»

– *Дурень! Гадаєш, він зовсім поїхав? Наступного разу він тут не басуватиме і не пхатиме до рук свою бісову стрічку. Виженіть усіх з лазні, час забиратися геть. Як їхатимемо всю ніч, то може, лишимо між нами кілька зайвих верст.*

«Narr! Glaubst du, er ist schon mit uns fertig? Beim nächsten Mal wird er nicht erst lange reden und mir seine Vollmacht zeigen. Wenn wir die ganze Nacht reiten, bekommen wir vielleicht einen ausreichenden Vorsprung.»

В даному випадку в українській мові було використано компенсацію, при якій граматичні елементи сенсу оригіналу (*Get the rest out o' them baths... maybe we can stay ahead o' them for a bit.*) стають втраченими в українській мові, але їх замінюють семантичні елементи мови розгніваного персонажа, який промовляє ці слова (*Get the rest out o' them baths, we need to be moving. – Виженіть усіх з лазні, час забиратися геть.*). Таким чином, втрата окремого елемента не грає організуючої ролі та не відчувається на тлі інших стилістично-забарвлених слів.

В німецькій мові перекладач не компенсував іншими способами втрачені граматичні елементи, та поклався на вже існуючі стилістичні

елементи, такі як *Fool! – Narr!, You think he’s done with us? – Glaubst du, er ist schon mit uns fertig?*.

The morning of King Joffrey’s name day dawned bright and windy, with the long tail of the great comet visible through the high scuttling clouds.

День іменин короля Джофрі розпочався яскраво та вітристо. Крізь мереживне плетиво хмарок просвічував довгий хвіст величезної комети.

In der Morgendämmerung von König Joffreys Namenstag wehte ein kräftiger Wind, und zwischen den weit oben dahinhuschenden Wolken ließ sich der lange Schweif des großen Kometen ausmachen.

В даному випадку компенсацію було використано в німецькому перекладі. Оскільки англійська конструкція *dawned bright and windy* не є типовою для німецької мови, перекладач компенсував її фразою *wehte ein kräftiger Wind*, що хоч і опускає такий прикметник, як *bright*, але все ж таки передає сутність та емоційну забарвленість зображувального явища.

В українській мові компенсації не відбулося, але були використані такі трансформації, як членування речення та перестановка *...with the long tail of the great comet visible through the high scuttling clouds* на *Крізь мереживне плетиво хмарок просвічував довгий хвіст величезної комети*, що також є більш характерною структурою для української мови.

В даному романі разом з компенсацією неодноразово використовувалися й інші трансформації, наприклад:

Ser Arys had light-brown hair and a face that was not unpleasant to look upon. Today he made quite the dashing figure, with his white silk cloak fastened at the shoulder by a golden leaf, and a spreading oak tree worked upon the breast of his tunic in shining gold thread.

Пан Аріс мав світло-брунатне волосся і доволі гоже обличчя, а в білому шовковому корзні, припнутому на плечі золотим листком, з крилатим дубом на грудях жупана, вигантуваним блискучою золотою ниткою, аж сліпив очі сяючою розкішшю.

Ser Arys hatte hellbraunes Haar und ein durchaus angenehm anzuschauendes Gesicht. Heute bot er einen beeindruckenden Anblick, hatte den weißen Seidenüberwurf mit einer goldenen Schnalle an der Schulter befestigt, und eine mit Goldfaden gestickte, ausladende Eiche zierte die Brust seines Wappenrocks.

В цьому прикладі український перекладач використав трансформації компенсації, антонімічного перекладу та об'єднання. Таким чином, в українському перекладі також було використано компенсацію: початок другого речення в англійській мові (*Today he made quite the dashing figure...*) було переміщено в кінець речення в українській мові (...*аж сліпив очі сяючою розкішшю.*) Оригінальне речення не вдалося би передати повністю, тому що в українській мові майже не можливо дослівно відтворити словосполучення *the dashing figure*. Для того, щоб відшкодувати образний аспект оригіналу, втрата англійського виразу *he made quite the dashing figure* була замінена в українському перекладі на метафоричне *аж сліпив очі сяючою розкішшю*. До того ж, в компенсованому варіанті було пропущене слово *today*, яке не має принципового значення і тому без нього нічого не змінилося.

Англійська негативна конструкція *not unpleasant* передається українською позитивною конструкцією *доволі гоже*, в якому слово *unpleasant* замінюється українським антонімом *гоже*. Така подвійна заміна дає в підсумку те ж саме значення речення в цілому.

В цьому прикладі також відбулося об'єднання речень в українській мові.

Щодо антонімічного перекладу, в німецькій мові відбувається те ж саме: англійська негативна конструкція *not unpleasant* передається німецькою позитивною конструкцією *durchaus angenehm*, де *angenehm* також є антонімом до англійського слова *unpleasant*.

Щодо об'єднання та компенсації, в німецькій мові оригінал не було розділено на окремі речення та нічого не було компенсовано. Однак, була

використана конкретизація англійського *tunic* німецьким *Wappenrocks*, що перекладається українською мовою як «табард».

«*Bywater. Well. Brave man, to be sure, yet . . . he's rigid, that one. A queer dog. The men don't like him. A cripple too, lost his hand at Pyke, that's what got him knighted. A poor trade, if you ask me, a hand for a ser.*»

– *Кажете, Бережняк. Ну, теє... він хоробрий, певна річ, але ж... надто прямий та суворий, як на мене. Люди такого штибу мені не до смаку, ні. Та й хлопці його не надто люблять. Ще й каліка — втратив долоню при Пайку, за те його і висвятили. Як на мене, поганенький зиск — віддати живу руку за величання «паном лицарем.*

«*Amwasser. Gut. Tapferer Mann, sicherlich, und trotzdem ... er ist unbeugsam. Ein verschrobener Hund. Die Männer mögen ihn nicht. Außerdem ein Krüppel, hat bei Peik seine Hand verloren, deshalb wurde er ja zum Ritter geschlagen. Ein armseliger Tausch, wenn Ihr mich fragt, eine Hand für ein Ser.*»

В цьому випадку в українському було використано компенсацію, цілісне перетворення, додавання та конкретизацію. Таким чином, в першому реченні відбулося додавання вставного слова *Кажете*. В наступному реченні йде цілісне перетворення речення *Ну, теє...* задля вираження мисленнєвого процесу. Далі, англійське *yet* виражене українським *але ж*, що також є цілісним перетворенням. Оригінальне *that one* було компенсоване *як на мене*, тому що українська мова не має відповідника до цього виразу.

Наступне речення *Люди такого штибу мені не до смаку, ні*. додали до мови персонажа, щоб підкреслити його ворожість до так званого «Бережняку». Таким чином, компенсації в українській мові пов'язані з особистим ставленням мовця. Також, оригінальне *that one* було компенсоване українським *як на мене*, тому що українська мова не має прямого відповідника до цього виразу.

В українській мові замість більш загального слова *trade* було використано більш конкретне та стилістично-забарвлене слово *зиск*, що також додало емоційності до мови перекладу.

Останнім прикладом в цьому абзаці є англійський вираз *a hand for a ser*, який в українській мові передається саркастичним *віддати живу руку за величання «паном лицарем»*.

В німецькій мові весь абзац було перекладено методом синтаксичного уподібнення (дослівного перекладу).

Висновки до розділу 2

На основі роману «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового та перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом можна зробити наступні висновки:

1) в романі «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового та перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом було знайдено близько 1000 перекладацьких трансформацій;

2) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового було знайдено 348 лексичних трансформацій, 463 граматичних трансформацій та 189 лексико-граматичних трансформацій;

3) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом було знайдено 379 лексичних трансформацій, 405 граматичних трансформацій та 216 лексико-граматичних трансформацій;

4) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового, серед 348 лексичних перекладацьких трансформацій калькування було використано 49 разів, конкретизацію – 45 разів, генералізацію – 43 рази, змішане транскодування – 40 разів, наближений (уподібнюючий) переклад – 38 разів, транскрипцію – 35 разів,

цілісне перетворення – 29 разів, транслітерацію – 27 разів, напівкалькування – 25 разів, модуляцію – 17 разів;

5) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом, серед 379 лексичних перекладацьких трансформацій калькування було використано 53 рази, змішане транскодування – 51 раз, конкретизацію – 47 разів, транслітерацію – 45 разів, наближений (уподібнюючий) переклад – 39 разів, напівкалькування – 36 разів, модуляцію – 30 разів, генералізацію – 29 разів, транскрипцію – 26 разів, цілісне перетворення – 23 рази;

б) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового, серед 463 граматичних перекладацьких трансформацій членування речення було використано 74 разів, пермутацію (перестановку) – 69 разів, додавання – 60 разів, синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) – 56 разів, транспозицію (заміну частин мови) – 51 раз, заміну типу речення – 42 рази, заміну числа – 32 разів, об'єднання речень – 28 рази, опущення – 27 разів, заміну членів речення – 24 рази;

7) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом, серед 405 граматичних перекладацьких трансформацій пермутацію (перестановку) було використано 81 раз, синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) – 73 рази, транспозицію (заміну частин мови) – 53 рази, опущення – 37 разів, заміну типу речення – 34 рази, заміну членів речення – 33 рази, додавання

– 28 разів, об'єднання речень – 26 разів, заміну числа – 24 рази, членування речення – 16 разів;

8) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового, серед 189 комбінованих лексико-граматичних перекладацьких трансформацій перекладацьку компенсацію було використано 129 разів, антонімічний переклад – 57 разів, описовий переклад – 3 рази;

9) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом, серед 216 комплексних лексико-граматичних перекладацьких трансформацій антонімічний переклад було використано 126 разів, перекладацька компенсація – 88 разів, описовий переклад – 2 рази.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

На основі аналізу перекладацьких трансформацій у сиквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської, німецької та української мов) можна зробити наступні висновки:

1) перекладацькі трансформації є міжмовними перетвореннями, перефразуванням та перебудовою елементів вихідного тексту з метою досягнення перекладацької еквівалентності;

2) художній текст як об'єкт перекладу є складним і багатогранним видом людської діяльності, в основі якого лежить передача думки та змісту оригіналу за допомогою засобів, що утворюють іншу систему знаків;

3) ідіостиль Дж. Мартіна виражається специфічною ономастичною лексикою, переважно okazіональними антропонімами, що пов'язані з метою створення вигаданого світу художнього твору;

4) існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, до яких відносяться класифікації Т.А. Казакової, В.С. Виноградова, В.Н. Комісарова, Л.С. Бархударова, Я.І. Рецкера; проаналізувавши їх, ми вирішили, що доцільно буде обрати класифікацію В.Н. Комісарова, до якої відносяться такі лексичні трансформації, як транслітерація, транскрипція, калькування та лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція); такі граматичні трансформації, як синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речення, об'єднання речень та граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення); комплексні лексико-граматичні трансформації, тобто антонімічний переклад, описовий переклад і перекладацька компенсація, а також синтезувати цю класифікацію з нашою, додавши до неї такі види лексичних трансформацій, як змішане транскодування, напівкалькування, наблизений (уподібнюючий) переклад та цілісне перетворення;

5) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-

версії автора В.Л. Бродового, процентна кількість лексичних трансформацій становить 35%, процентна кількість граматичних трансформацій становить 46% та процентна кількість лексико-граматичних трансформацій становить 19% [Див. Дод. 1];

б) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом, процентна кількість лексичних трансформацій становить 38%, процентна кількість граматичних трансформацій становить 40% та процентна кількість лексико-граматичних трансформацій становить 22% [Див. Дод. 2];

7) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового, серед 348 лексичних перекладацьких трансформацій 14% – калькування, 13% – конкретизація, 12,5% – генералізація, 11,5% – змішане транскодування, 11% – наближений (уподібнюючий) переклад, 10% – транскрипція, 8% – транслітерація, 8% – цілісне перетворення, 7% – напівкалькування, 5% – модуляція;

8) найчастіше для передачі лексичних перекладацьких трансформацій українською мовою було використано калькування; найрідше – модуляцію;

9) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом, серед 379 лексичних перекладацьких трансформацій 14% – калькування, 13,5% – змішане транскодування, 12,5% – конкретизація, 12% – транслітерація, 10% – наближений (уподібнюючий) переклад, 9,5% – напівкалькування, 8% –

модуляція, 7,5% – генералізація, 7% – транскрипція, 6% – цілісне перетворення;

10) переважну кількість лексичних перекладацьких трансформацій в німецькій мові становить калькування; в найменшій кількості було використано цілісне перетворення;

11) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового серед 463 граматичних перекладацьких трансформацій 16% – членування речення, 15% – перmutація (перестановка), 13% – додавання, 12% – синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), 11% – транспозиція (заміна частин мови), 9% – заміна типу речення, 7% – заміна числа, 6% – об'єднання речень, 6% – опущення, 5% – заміна членів речення;

12) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом серед 405 граматичних перекладацьких трансформацій 20% – перmutація (перестановка), 18% – синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), 13% – транспозиція (заміна частин мови), 9% – опущення, 8,5% – заміна типу речення, 8% – заміна членів речення, 7% – додавання, 6,5% – об'єднання речень, 6% – заміна числа, 4% – членування речення;

13) для передачі граматичних перекладацьких трансформацій українською мовою в основному було використано членування речення; рідше всього зустрічалися така граматична трансформація, як заміна членів речення;

14) для застосування граматичних перекладацьких трансформацій німецькою мовою найчастіше було використано перmutацію

(перестановку); найбільш рідким випадков застосування граматичних трансформацій в німецькій мові є членування речення;

15) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Чвара королів» українською мовою онлайн-версії автора В.Л. Бродового, серед 189 комбінованих лексико-граматичних перекладацьких трансформацій 68% – перекладацька компенсація, 30% – антонімічний переклад, 2% – експлікація або описовий (роз’яснювальний переклад);

16) із загальної вибірки перекладацьких трансформацій кількістю 1000 одиниць на матеріалі романів «A Clash of Kings» автора Дж. Р.Р. Мартіна та його перекладу «Der Thron der Sieben Königreiche» німецькою мовою перекладачем А. Хелвегом, серед 216 комплексних лексико-граматичних перекладацьких трансформацій 58% – антонімічний переклад, 41% – перекладацька компенсація, 1% – експлікація або описовий (роз’яснювальний переклад);

17) здебільшого для передачі комплексних лексико-граматичних перекладацьких трансформацій українською мовою було використано компенсацію; найрідше – експлікація або описовий (роз’яснювальний переклад);

18) для передачі комплексних лексико-граматичних перекладацьких трансформацій німецькою мовою частіше всього було використано трансформацію антонімічного перекладу; найменше всього було знайдено експлікації або описового (роз’яснювального) перекладу;

19) таким чином, було проаналізовано застосування перекладацьких трансформацій у сіквелі «Game of Thrones» Дж. Мартіна (на матеріалі англійської, німецької та української мов).

Перспективою дослідження вбачаємо вивчення перекладацьких трансформацій у жанрі фантастики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абраменко В.В. Идиостиль Джорджа Р.Р. Мартина : Лексико-стилистический анализ. Красноярск. 2017. 85 с.
2. Акопова А. Образ и художественный перевод. Ереван : Издательство Академии наук АрмССР, 1985. 149 с.
3. Архипов А.Ф. Самоучитель перевода с немецкого языка на русский. Москва : Высшая Школа, 1991. 255 с.
4. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. Москва : Международные отношения, 1975. 240 с.
5. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001, 224 с.
6. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Высшая школа, 1986. 416 с.
7. Гак В.Г. Типология контекстуальных языковых преобразований в переводе. *Текст и перевод*. Москва : Наука, 1988. С. 63-75.
8. Галеева Н.Л. Основы деятельностной теории перевода. Тверь: Тверской государственный университет, 1997. 80 с.
9. Гачечиладзе Г. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. изд. 2-е. Москва, 1980. 160 с.
10. Гиляревский Р.С., Старостин Б.А. Иностранные имена и названия в русском тексте: Справочник. Москва : Высшая школа, 1985 г. 303 с.
11. Гюббенет И.В. Основы филологической интерпретации литературно-художественного текста. М.: Изд-во МГУ, 1991. 205 с.
12. Казакова Т.А. Теория перевода (лингвистические аспекты). Санкт-Петербург, 2004. 286 с.
13. Казакова Т.А. Практические основы перевода. English – Russian. Учебное пособие. Санкт-петербург : Союз, 2002. 320 с.

14. Казакова Т.А. Роль речемыслительного стереотипа в художественном переводе. Перевод как процесс и как результат: язык, культура, психология. Калинин: Калининский государственный университет, 1989. С. 51- 57

15. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.

16. Каргина Е.М. Теория перевода. Ч. 2. Основы методологии и техники перевода : учеб. пособие по немецкому языку. Пенза : ПГУАС, 2014. 156 с.

17. Колесникова В.С. К проблеме художественного перевода как речемыслительной деятельности. Мир языка и межкультурная коммуникация. Материалы международной научно практической конференции. Ч.1. Барнаул : Изд-во БГПУ, 2001. С.147-153.

18. Коломейцева Е.М., Макеева М.Н. Лексические проблемы перевода с английского языка на русский. Учебное пособие. Тамбов : Изд-во ТГТУ, 2004. 92 с.

19. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых. Учебное пособие. Москва : ЧеРо, 1999. 134 с.

20. Комиссаров В.Н. Теория перевода (Лингвистические аспекты). Учеб.для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.

21. Латышев Л.К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способы ее достижения. Москва : Международные отношения, 1981. 248 с.

22. Латышев Л.К., Семенов А. Л. Перевод: теория, практика и методика преподавания: Уч. пос. Москва : Изд. Центр «Академия», 2003. 192 с.

23. Латышев Л.К. Технология перевода : Учеб. пособие для студ. лингв. вузов и фак. Москва : Академия, 2005. 320 С.

24. Левицкая Т., Фитерман А. Почему нужны грамматические трансформации при переводе? *Тетради переводчика*. Москва, 1971. Вып. 8. 208 с.
25. Лисицына В.О., Арутюнов Э.К. виды лексических трансформаций при письменном переводе. *Международный журнал экспериментального образования*. 2014. № 10. С. 167-170.
26. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода : (на материале испанского яз.) / З.Д. Львовская. Москва : Высшая школа, 1985. 232 с.
27. Лосев А.Ф. О понятии языковой валентности. Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. Т. 40. Вып. 5, 1981. С. 403 – 413.
28. Миньяр-Белоручев, Р.К. Как стать переводчиком? Москва : Стелла, 1994. 142 с.
29. Мисуно Е.А., Шаблыгина И.В. Перевод с английского языка на русский язык : практикум : учеб. пособие. Минск : Аверсэв. 2009. 98 с.
30. Назин А.С. Сопоставительное исследование метафор в романе Дж. Р. Р. Толкина «Хоббит, или туда и обратно» и его переводах на русский язык: дис.... канд. фил. наук. Екатеринбург, 2007. 201 с.
31. Нелюбин Л.Л. Перевод и прикладная лингвистика. Москва : Высшая школа, 1983. 207 с.
32. Немченко В.Н. Введение в языкознание. Москва : Дрофа, 2008. 704 с.
33. Нефедова Л.А. Иноязычная лексика в современном немецком языке. *Иноязычная лексика в контексте заимствования и словообразования*. Москва : Московский педагогический государственный университет, 2012. 683 с.
34. Нечаева И.В. Актуальные проблемы орфографии иноязычных заимствований. Москва : Азбуковник, 2011. 168 с.

35. Павлова А.В., Светозарова Н.Д. Трудности и возможности русско-немецкого и немецко-русского превода: справочник. Санкт-Петербург : Антология, 2012. 480 с.
36. Паршин А.Н. Теория и практика перевода. Москва : Русский язык, 2000. 161 с.
37. Пауль Г. Принципы истории языка / пер. с нем. Москва : изд-во иностранной литературы, 1960. 500 с.
38. Попович А. Проблемы художественного перевода. Москва : Высшая школа, 1980. 198 с.
39. Раренко М.Б. Основные понятия переводоведения. Москва : ИНИОН РАН, 2010. 260 с.
40. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Международные отношения, 1974. 216 с.
41. Рецкер Я.И. Что же такое лексические трансформации? *Тетради переводчика*. №17, Москва : Международные отношения, 1980. с.72-84.
42. Ризун В.В. К вопросу о социально-культурной адаптации художественного произведения. Теория и практика перевода. Киев: Вища школа, 1982. С. 3-12.
43. Роганова З.Е. Пособие по переводу с немецкого на русский язык. Москва : Изд.лит. на иностр. яз., 1964. 302 с.
44. Романова С.П., Коралова А.Л. Пособие по переводу с английского на русский. 4-е изд. Москва: КДУ, 2008. 176 с.
45. Россельс В. О передаче национальной формы в художественном переводе (Записки переводчика). Москва : 1953. № 5. с. 257 – 278
46. Рыбин П.В. Теория перевода. Курс лекций. Москва, 2007. 263 с.
47. Сдобников В.В., Петрова О.В. Теория перевода (учебник для студентов лингвистических вузов и факультетов иностранных языков). Москва : АСТ: Восток – Запад, 2007. 448 с.

48. Сидорук Г.І. Основи перекладу: теорія та практика : навч. посіб. (англійською мовою). Київ : ІВ НУ «ОЮА», 2011. 292 с.
49. Солодуб Ю.П. Теория и практика художественного перевода: учеб. пособие для студ. лингв, фак. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2005. 304 с.
50. Стрелковский Г.М. Теория и практика перевода. Москва, 1979, 288 с.
51. Торопцев И.С. Словопроизводственная модель. Воронеж : 1980. 148 с.
52. Тюленев С. В. Теория перевода. Москва : Гардарики, 2004. 336 с.
53. Федоров А.В. Основы общей теории перевода : (лингвистические проблемы) : для ин-тов и фак. иностр. яз. : учеб. Пособие. 5-е изд. Москва : Филология ТРИ, 2002. 415 с.
54. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. Москва : Высшая школа, 1983. 303 с.
55. Финкель А.М. Об автопереводе. *Теория и критика перевода*. Ленинград : Наука, 1962. С. 104-124.
56. Хассан-Шали Н.А. Основные характеристики художественного текста. *Идеи. Поиски. Решения* : материалы VII Междунар. науч. практ. конф., Минск, : БГУ, 2015. С.103-114.
57. Худорожкова О.Е. Переводческие трансформации как путь к созданию качественного перевода художественного произведения. Научное сообщество студентов XXI столетия. *Гуманитарные науки* : сб. ст. по мат. XVII междунар. студ. науч.-практ. конф. № 2 (17). 2016.
58. Шанский Н. М. Русский язык. Лексика. Словообразование. Москва : Просвещение, 1975. 240 с.
59. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Воронеж : Изд-во Воронежского университета, 1987. 192 с.

60. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. Москва : Высшая школа, 1973. 310 с.
61. Швейцер А.Д. Теория перевода. Москва : Наука, 1988. 215 с.
62. Durkin P. The Oxford Guide to Etymology. Oxford : Oxford University Press, 2011. 360 p.
63. Erben J. Abriss der deutschen Grammatik. Berlin, 1963. S. 71 - 73.
64. Eugene A.N. Theories of Translation. In. : TTR, Volume IV, Number I, 1st. Semester, 1991. P. 19-32.
65. Fleischer W., Michel G. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig, 1977. 246 S.
66. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Leizig : Bibliografisches Institut, 1976. 343 S.
67. Freeman H. M. Poetry and the scope of metaphor : Toward a cognitive theory of literature. Metaphor and Metonymy at the Crossroads : A Cognitive Perspective. Berlin and New York : Mouton de Gruyter, 2003. P. 253-281.
68. Gavins J. Cognitive Poetics in Practice. London : Routledge, 2003. 188 p.
69. Gerych G. Transliteration of Cyrillic Alphabets. Ottawa University, April 1965. 126 pp.
70. Haberland H., Mortensen J. Transcription as second order entextualisation : The challenge of heteroglossia. In: Capone A., Mey J.L. (eds.): Interdisciplinary Studies in Pragmatics, Culture and Society, 581-600. Cham : Springer, 2016. 159 p.
71. Hepburn A., Bolden G.B. The conversation analytic approach to transcription. In J. Sidnell & T. Stivers (Eds.), *The handbook of Conversation Analysis*. Oxford : Blackwell, 2013. P. 57-76.
72. Stockwell P. Cognitive Poetics: An Introduction. London : Routhledge, 2002. 193 p.

73. Zuckermann G. Language Contact and Lexical Enrichment in Israeli Hebrew. London : Palgrave Macmillan, 2003. 304 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

74. Виноградов В.А., Васильева Н.В., Шахнарович А.М. Краткий словарь лингвистических терминов. Москва : Русский язык, 1995, 92 с.

75. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов. 5-е издание Назрань : Пилигрим, 2010. 486 с.

76. Кожина М.Н. Стилистический энциклопедический словарь русского языка. Москва : Флинта : Наука, 2006. 186 с.

77. Матвеева Т. В. Учебный словарь: русский язык, культура речи, стилистика, риторика. Москва : Флинта; Наука, 2003. 432 с.

78. Knapp D.R. German English Words: : A Popular Dictionary of German Words. 2005. 135 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

79. Мартін Дж. Чвара Королів. Пісня льоду та вогню / пер. з англ. В.Л. Бродовий. 2016. 727 с.

80. Feuchtwanger L. Die Füchse im Weinberg. Berlin, 1946. 936 S.

81. Frank L. Die Räuberbande. Berlin : Fontane-Preis, 1914. 360 S.

82. Galsworthy J. The End of the Chapter. London : Penguin, 1990. 1149 p.

83. Greene G. The Quiet American. Portsmouth : Heinemann, 1955. 123 p.

84. Heller J. Catch-22. New York, 1994. 354 p.

85. Lee H. To Kill a Mockingbird. Philadelphia, Pennsylvania : J.B. Lippincott & Co., 1960. 281 p.

86. Mann H. Der Untertan. Leipzig : Kurt Wolff Verlag, 1918. 462 S.

87. Martin R.R. G. A Clash of Kings. A Song of Ice and Fire. 1998. 761 p.

88. Martin R.R. G. Der Thron der Sieben Königreiche und Die Saat des goldenen Löwen. Ein Spiel der Throne oder Ein Spiel um Throne / Übers. aus dem Eng. A. Helweg. 2010. 1248 S.
89. Maugham S. Sixty-Five Short Stories. London : Heinemann/Octopus, 1988. 683 p.
90. Poe E. Selected Tales. London : Penguin Books. A Penguin / Godfrey Gave Edition, 1994. 406 p.
91. Remarque E.M. Drei Kameraden. Köln : Kiepenheuer & Witsch, 1991. 585 S.
92. Salinger J.D. The Catcher in the Rye. Boston : Little, Brown and Company, 1951. 277 c.
93. Wurzberger K. Alarm am Morgen. Berlin : Militärverlag der DDR, 1985. 253 S.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

**ПРОЦЕНТНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
«A CLASH OF KINGS» АВТОРА ДЖ. Р.Р. МАРТІНА ТА ЙОГО
ПЕРЕКЛАДУ «ЧВАРА КОРОЛІВ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
ОНЛАЙН-ВЕРСІЇ АВТОРА В.Л. БРОДОВОГО**

ДОДАТОК 2

**ПРОЦЕНТНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
«A CLASH OF KINGS» АВТОРА ДЖ. Р.Р. МАРТИНА ТА ЙОГО
ПЕРЕКЛАДУ «DER THRON DER SIEBEN KÖNIGREICHE»
НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ ПЕРЕКЛАДАЧЕМ А. ХЕЛВЕГОМ**

